

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

DANILO METUL

MENTOR: izr. prof. dr. MARJAN MALEŠIČ

**VLOGA IN NALOGE SLOVENSKE VOJSKE
V SISTEMU VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI
NESREČAMI**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2005

Kazalo

1. UVOD	4
2. METODOLOŠKI OKVIR	5
2.1. Predmet preučevanja	5
2.2. Cilji preučevanja	6
2.3. Hipoteze	6
2.4. Metode dela	7
2.5. Omejitve	7
2.6. Struktura naloge	7
3. OPREDELITEV KLJUČNIH POJMOV	9
4. TEORETIČNE IN ZAKONODAJNE OPREDELITVE	10
4.1. Sistem nacionalne varnosti	10
4.2. Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami	11
4.3. Sistem zaščite, reševanja in pomoči	12
4.4. Izhodišča za delovanje Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami	12
5. VLOGA IN NALOGE SLOVENSKE VOJSKE V SISTEMU VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI	13
5.1. Načrtovanje ukrepanja in sodelovanja v primeru naravnih in drugih nesreč	13
5.1.1. Načrtovanje v Slovenski vojski	14
5.1.2. Problem usklajenega načrtovanja	17
5.2. Naloge Slovenske vojske v sistemu zaščite, reševanja in pomoči	18
5.3. Omejitve pri načrtovanju in izvajanju nalog Slovenske vojske	20
5.4. Sile za zaščito, reševanje in pomoč ter Slovenska vojska	21
5.4.1. Razpoložljive, pripravljene in stalne sile Slovenske vojske	22
5.4.2. Stanje v času obveznega služenja vojaškega roka in po njem	22
5.5. Dejavniki, ki pogojujejo uporabo Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč	24
5.5.1. Usposobljenost pripadnikov Slovenske vojske za naloge zaščite, reševanja in pomoči	25
5.5.2. Zagotavljanje pripravljenosti Slovenske vojske	29
5.5.3. Interes civilne sfere in pričakovanja javnosti	29

5.6. Alarmiranje Slovenske vojske.....	31
5.7. Vodenje sil za zaščito, reševanje in pomoč ter poveljevanje pripadnikom SV.....	33
6. PRIMER PODROČJA ANGAŽIRANJA SLOVENSKE VOJSKE V NALOGAH	
ZAŠČITE, REŠEVANJA IN POMOČI - REŠEVANJE V GORAH.....	35
6.1. Nesreče v gorah.....	36
6.2. Naloge Slovenske vojske pri reševanju v primeru nesreč v gorah.....	38
6.3. Načini delovanja Slovenske vojske v primeru nesreč v gorah.....	38
6.4. Stopnje pripravljenosti Slovenske vojske za reševanje v gorah.....	40
6.5. Postopki alarmiranja v Slovenski vojski za reševanje v gorah	41
6.6. Vodenje in poveljevanje pri reševanju v gorah.....	43
6.7. Omejitve in varnostni ukrepi pri helikopterskem reševanju v gorah	43
6.8. Obseg sodelovanja Slovenske vojske pri helikopterskem reševanju v gorah	44
6.9. Nekater dileme pri izvajanju reševanja v gorah	47
6.9.1. Upravičenost helikopterskega reševanja v gorah	48
6.9.2. Profesionalizacija reševanja v gorah	49
6.9.3. Financiranje reševanja v gorah.....	50
6.9.4. Odločanje o "barvi helikopterja" za izvedbo reševanja	51
7. ZAKLJUČEK.....	52
8. SEZNAM SHEM IN PREGLEDNIC.....	60
9. PRILOGE	60
10. SEZNAM KRATIC.....	61
11. VIRI.....	62

*"Ni vprašanje, ali nas bo nesreča doletela, temveč kdaj, v kakšnih okoliščinah in kako bomo nanjo pripravljene."*¹

1. UVOD

V nacionalno varnostnih sistemih se ob upadanju pomena vojaških virov ogrožanja vedno jasneje izpostavljajo nevojaški viri ogrožanja, tveganja in izzivi, ki pa lahko, prav tako kot vojna, močno ogrozijo sodobne države in družbe (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči: 6). V spremenjenih varnostnopolitičnih razmerah evropske države sicer ne zanemarjajo vojaških vidikov varnosti, vendar vse bolj poudarjajo nevojaške vire ogrožanja, pri čemer pozornost v veliki meri posvečajo tudi naravnim, tehnološkim in antropogenim nesrečam. Ta širši koncept nacionalne in mednarodne varnosti, ki vključuje poleg vojaških tudi številne druge razsežnosti, se je pojavil sočasno z razpadom dvopolne mednarodne ureditve in se v Evropi vse bolj uveljavlja. Slovenija pri tem ni izjema, saj s temi viri ogrožanja tudi povezujemo večino kriz, ki smo jih izkusili v zadnjih letih (Malešič, 2004: 7).

Z vidika sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami štejemo za glavne vire nevarnosti in ogrožanja naravne in druge nesreče ter nesmotrne posege v okolje in njegovo čezmerno onesnaževanje.

Tudi v Republiki Sloveniji naravne in druge nesreče sodijo med stalne vire ogrožanja. Ekstremni naravni pojavi in procesi na našem območju povzročajo predvsem potrese, zemeljske in snežne plazove, usade, podore, viharje, sušo, pozebo, žled, točo, obilne snežne padavine, poplave, visoka plimovanja morja, erozijo tal in druge nesreče (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči: 6).

Slovenijo je v približno šestih letih prizadelo sedem velikih naravnih nesreč: potresa v Posočju spomladi 1998 in poleti 2004, rečne poplave jeseni leta 1998, snežna ujma na

---

¹ Dr. Bengt Sundelius, direktor CRISMART na mednarodni konferenci o nevojaških grožnjah. Konferenca je potekala v Centru za obrambno usposabljanje v Poljčah v času od 11.-14.03.2004 v organizaciji FDV, MORS in švedske univerzitetne raziskovalne ustanove CRISMART.

začetku leta 1999, plaz pod Mangartom leta 2000 ter požari na Primorskem in suša po skoraj celotni državi poleti 2001 (Malešič, 2000: 135).

V sistemu varstva RS pred naravnimi in drugimi nesrečami ima v skladu z zakonskimi določili glede na svojo organiziranost, zmožnosti ter izražene potrebe določene naloge tudi Slovenska vojska. Naloge ter način vključevanja Slovenske vojske v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami so opredeljeni v različnih zakonih, pa tudi v raznih drugih dokumentih, sprejetih na državni ravni.

2. METODOLOŠKI OKVIR

2.1. Predmet preučevanja

Predmet preučevanja v diplomskem delu bo delovanje Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v Republiki Sloveniji. Pri tem bom obravnaval tako naloge in aktivnosti Slovenske vojske v tem sistemu, pripravljenost Slovenske vojske za izvajanje teh nalog, kot tudi elemente, ki to pripravljenost zagotavljajo in so v bistvu njen predpogoj. S samim sistemom varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami se bom ukvarjal le toliko, kolikor je to nujno za razumevanje področja ter okolja delovanja Slovenske vojske v tem sistemu, povdarek pa bo na problemskem pristopu k preučevanju njene vpetosti v sistem. Opredelil bom nekaj ključnih problemov, ki se nanašajo na izvajanje nalog Slovenske vojske v sistemu zaščite, reševanja in pomoči, kot so problematika načrtovanja in usklajenosti na tem področju, probleme ob suspenzu obveznega služenja vojaškega roka, problem alarmiranja za izvajanje nujnih nalog, problem pridobivanja licenc vojaških reševalcev ter nekatere dileme vezane na reševanje v gorah.

Kot posebno področje bom preučil delovanje Slovenske vojske pri reševanju v primeru nesreč v gorah, tako z vsebinskega, kot tudi s kvantitativnega vidika. Razlog odločitve za to je predvsem v dejstvih, da je zaradi vpliva različnih dejavnikov z vidika Slovenske vojske ravno to področje v praksi najbolj prisotno, da največ aktivnosti v smislu zaščite in reševanja Slovenska vojska izvaja na tem področju ter da glede na zahtevnost reševanja v gorah Slovenska vojska s svojim tehničnim in kadrovskim potencialom nedvomno pomeni pomemben dejavnik pri izvajanju teh nalog.

2.2. Cilji preučevanja

Kot temeljne cilje preučevanja v diplomskem delu sem opredelil predvsem naslednje:

- ugotoviti mesto in vlogo Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, tako z normativnega kot tudi s praktičnega vidika,
- ugotoviti stopnjo skladnosti načrtovanega delovanja Slovenske vojske z zakonskimi določili,
- spoznati naloge in načine delovanja Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- spoznati dejavnike, ki pogojujejo delovanje Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter njihov vpliv na izvajanje teh nalog,
- ugotoviti stopnjo usposobljenosti ter pripravljenosti Slovenske vojske za izvajanje predvidenih nalog v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- opredeliti dejavnike izven Slovenske vojske, ki vplivajo na obseg in načine angažiranja Slovenske vojske pri naravnih in drugih nesrečah,
- na konkretnem področju ugotoviti obseg in način angažiranja Slovenske vojske pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči.

Relevantnost obravnave tega področja je v dejstvu, da delovanje Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v praksi ni posebej preučevano in ovrednoteno.

2.3. Hipoteze

Temeljne hipoteze, ki jih bom preizkusil v diplomskem delu so:

Prva hipoteza: Slovenska vojska izvaja predvidene naloge zaščite, reševanja in pomoči skladno z določili zakonskih in podzakonskih aktov s tega področja in je v tem delu ustrezno vključena v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Druga hipoteza: Slovenska vojska s svojimi načrti in njihovim izvajanjem zagotavlja ustrezno stopnjo usposobljenosti in pripravljenosti za izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči.

Tretja hipoteza: Pri nekaterih vrstah naravnih in drugih nesreč ter pri izvajanju nekaterih oblik reševanja je sodelovanje Slovenske vojske nepogrešljivo in predstavlja pomemben element zaščite, reševanja in pomoči.

Četrta hipoteza: Po suspenzu obveznega služenja vojaškega roka se je sposobnost Slovenske vojske za izvajanje nalog na področju zaščite, reševanja in pomoči zaradi manjših razpoložljivih sil zmanjšala.

2.4. Metode dela

Pri analizi teme diplomskega dela bom uporabil teoretične in empirične metode preučevanja.

Od teoretičnih metod bodo uporabljene predvsem: zbiranje dostopnih virov s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter delovanja Slovenske vojske v tem okolju, analiza primarnih (dokumenti, zakoni, podzakonski akti, pravilniki, poročila) ter sekundarnih (knjige, članki) pisnih virov, analiza podatkov in informacij, dostopnih na internetu, deskriptivna metoda za predstavitev subjektov, vključenih v analizo ter za potrebe ugotavljanja in opisovanja dejstev ter opis značilnosti delovanja Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, primerjalna metoda za zaznavanje razlik med zahtevami vključevanja Slovenske vojske v naloge zaščite, reševanja in pomoči ter dejanskim stanjem na tem področju ter za primerjavo med spoznanji, ki jih bo dala analiza pisnih virov.

Od empiričnih metod preučevanja bom uporabil metodo analize statističnih podatkov pri preučevanju angažiranosti Slovenske vojske pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči, predvsem statističnih podatkov URSZR in 15. BRVL ter metodo pogovora z odgovornimi strokovnimi delavci v Slovenski vojski tem na področju.

2.5. Omejitve

Omejitve pri predstavitvi analize tem diplomskega dela nastopijo zaradi zakonskih določil o varovanju tajnih podatkov. Zato bom v diplomskem delu v zvezi z načrti delovanja Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč uporabljal izključno dele načrtov, ki nimajo določene oznake tajnosti in so v skladu s predpisi tudi del državnih načrtov zaščite in reševanja.

2.6. Struktura naloge

Po uvodu in opredelitvi metodološkega okvirja diplomskega dela ter pojasnitvi ključnih pojmov bo četrto poglavje posvečeno opredelitvi sistema nacionalne varnosti, varstva pred

naravnimi in drugimi nesrečami, zaščite, reševanja in pomoči, v sklopu tega pa bom navedel tudi izhodišča za delovanje Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

V delu diplomske naloge, ki je namenjen preučevanju vsebine diplomskega dela, bo v obširnejšem petem poglavju po posameznih podpoglavjih zajetih sedem področij, katera bom posebej opredelil ter na katerih bom prikazal vlogo in naloge ter posamezne vidike sodelovanja Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Prvo področje bo namenjeno problematiki načrtovanja v Slovenski vojski za izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči, kjer bo poseben poudarek dan preučitvi usklajenosti z drugimi nosilci načrtovanja. V drugem in tretjem delu bom opredelil naloge, katerih izvajanje Slovenska vojska načrtuje za primer naravnih in drugih nesreč ter omejitve pri izvajanju teh nalog. Četrto področje bo obsegalo opredelitev obsega sil, s katerimi se Slovenska vojska vključuje v aktivnosti zaščite, reševanja in pomoči. Peto področje bo namenjeno ugotavljanju stanja na področju treh ključnih dejavnikov, ki pogojujejo obseg in uspešnost delovanja Slovenske vojske pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči, to so usposobljenost pripadnikov Slovenske vojske, način zagotavljanja pripravljenosti za izvajanje teh nalog ter pričakovanja javnosti in interes civilne sfere družbe. Šesto področje bo posvečeno problematiki aktiviranja Slovenske vojske, sedmo pa ravno tako pomembni problematiki vodenja sil za zaščito, reševanje in pomoč ter poveljevanja pripadnikom Slovenske vojske pri izvajanju teh nalog.

Zadnji del je namenjen preučitvi konkretnega področja delovanja Slovenske vojske pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči in sicer izvajanju nalog reševanja v gorah. V tem poglavju bom predstavil naloge in zmogljivosti Slovenske vojske za reševanje v gorah, pripravljenost in alarmiranje Slovenske vojske za izvajanje teh nalog, prav tako pa bom tudi analiziral razpoložljive podatke o angažiranju Slovenske vojske v obdobju petih let ter kot zanimivost primerjal te podatke s podatki o angažiranju Policije, ki ima pri reševanju v gorah podobne naloge kot Slovenska vojska in je v tem pogledu v odnosu do Slovenske vojske nekako "konkurenčna" služba.

3. OPREDELITEV KLJUČNIH POJMOV

"**Varnost** lahko opredelimo kot stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni in duševni ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbenih skupnosti in narave" (Grizold, 1999: 23). "Današnje razumevanje pojavnosti varnosti je celostno ter vključuje vse vidike človekovega obstoja in delovanja v družbi ter vse ravni njegovega povezovanja in oblike družbenega organiziranja. Varnost se torej nanaša tako na posameznika, družbo oziroma državo v celoti kot tudi na mednarodni sistem" (Grizold, 1999: 28).

"**Nevarnost nesreče** je verjetnost, da se bo zgodila nesreča in prizadela oziroma ogrozila življenje ali zdravje ljudi in živali ter povzročila uničenje ali škodo na premoženju, kulturni dediščini in okolju" (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami: 8. člen).

"**Ogroženost** je resnična ali občutena izpostavljenost ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine in okolja nevarnostim naravnih in drugih nesreč" (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, 8. člen).

Nacionalna varnost je v splošnem lahko opredeljena kot "varnost državnega naroda oziroma nacije. Njena vsebina zajema varnost državnega ozemlja, varnost življenja ljudi in njihove lastnine, ohranitev in vzdrževanje nacionalne suverenosti ter uresničevanje temeljnih funkcij družbe" (Grizold, 1999: 25).

"**Naravna nesreča** je dogodek ali vrsta med seboj povezanih dogodkov, ki so jih povzročile naravne sile, prizadenejo pa kulturno pokrajino oziroma njene posamezne družbene sestavine. Nesreča se zgodi šele, ko naravni pojav oziroma naravne sile učinkujejo na človeka ter na njegovo živlensko in družbeno okolje" (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči: 53).

"**Druga nesreča** je dogodek, ki ga je povzročil človek in ki prizadene ali ogrozi življenje ali zdravje ljudi in živali ter povzroči škodo na premoženju, kulturni dediščini ali okolju. Druge nesreče delimo na tehnične in tehnološke nesreče ter na družbeno pogojene nesreče" (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči: 51).

"Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami obsega ukrepe, dejavnosti in ravnanja pri varovanju ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine in okolja pred nevarnostmi in nesrečami" (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči: 56).

"Pripravljenost Slovenske vojske je stanje, ki odraža njeno sposobnost za izvrševanje z zakonom predpisanih nalog v miru in v vojni" (Zakon o obrambi: 5. člen).

4. TEORETIČNE IN ZAKONODAJNE OPREDELITVE

V uvodnem delu preučevanja vloge Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je potrebno najprej opredeliti okolje, ki zahteva vključevanje in v katerega se vključuje Slovenska vojska pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči. Pri tem se bom omejil samo na nekatere poudarke, ki so pomembni za nadaljnje preučevanje.

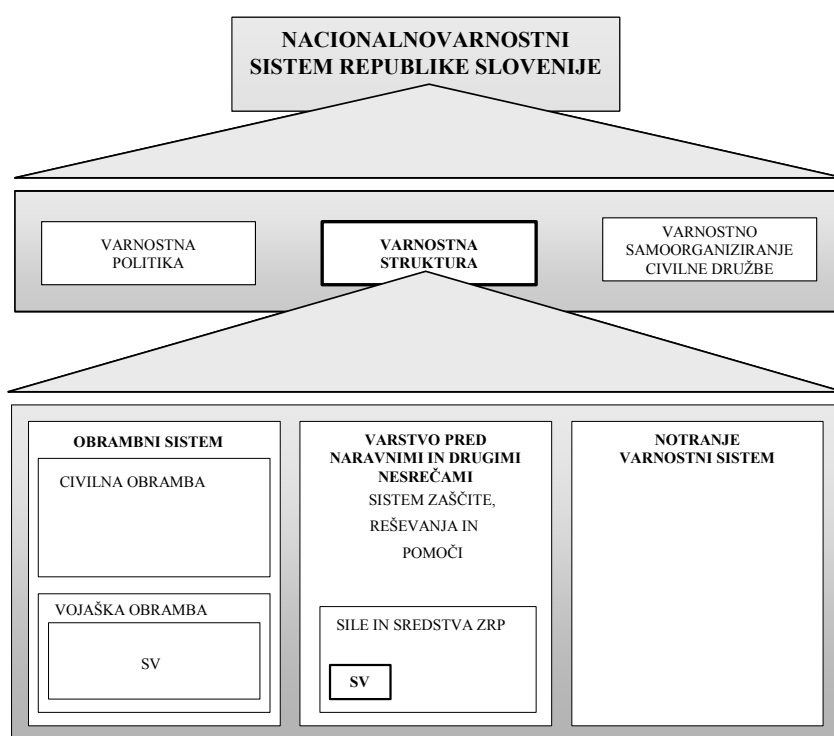
Temeljno izhodišče za pravno sistemsko ureditev področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je vsebovano v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti, ki opredeljuje nacionalne interese, tveganja in vire ogrožanja, organizacijo in delovanje sistema nacionalne varnosti ter usmeritve za izvajanje politike nacionalne varnosti. Na tej podlagi je bil kot razvojni dokument sprejet Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kot doktrinarni pa Doktrina zaščite, reševanja in pomoči. V vseh teh dokumentih so posamezni elementi sistema nacionalne varnosti podrobno opisani. Naloge posameznih subjektov v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami so določene v Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, vloga Slovenske vojske pri tem pa predvsem v Zakonu o obrambi. O vseh teh vsebinah govorijo tudi dela številnih avtorjev, ki se ukvarjajo s tem področjem.

4.1. Sistem nacionalne varnosti

Sodobne države zagotavljajo svojim državljanom varnost na nacionalni (državni) ravni z delovanjem nacionalnovarnostnega sistema. Republika Slovenija je svoj nacionalnovarnostni sistem opredelila v Resoluciji o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti kot celoto mehanizmov, ki zagotavljajo nacionalno varnost s preprečevanjem in odpravljanjem ogrožanja temeljnih vrednot v skladu z ustavo in mednarodno priznanimi standardi razvitih parlamentarnih demokracij in mednarodnih organizacij (Donaj, 2000: 18).

Grizold (1998: 113) kot tri temeljne elemente nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije navaja obrambo, notranjo varnost ter zaščito in reševanje. Donaj (2000: 19) pri opredeljevanju organizacijskega vidika nacionalnovarnostnega sistema poleg obrambnega sistema, notranjevarnostnega sistema ter sistema zaščite in reševanja navaja tudi varnostno samoorganiziranje civilne družbe, ki seveda tako kot varnostna politika ravno tako spada v nacionalnovarnostni sistem, ni pa del varnostne strukture v organizacijskem smislu.

Shema 4.1.1.: Nacionalnovarnostni sistem Republike Slovenije

Prirejeno po: Grizold, 1999: 36 in Donaj, 2000: 19.

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti (poglavje 5.2.) opredeljuje, da so preprečevanje kriz, priprave na delovanje v krizi, soočanje z njenimi posledicami in sanacija nastalih razmer skupne vsem področjem zagotavljanja nacionalne varnosti, zato zahtevajo usklajeno delovanje in še posebej preseganje tradicionalnih delitev med vojaško in civilno sfero.

4.2. Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

Zakon o obrambi v 5. členu poglavja 5.2. sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami opredeljuje kot normativno, organizacijsko, funkcionalno in nadzorno enoten in celovit

sistem varstva ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine in okolja pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki deluje v miru in v vseh spremenjenih razmerah, tudi v izrednem in vojnem stanju. Ušeničnik (2002: 481) sistem varstva pred nesrečami opredeljuje kot načrtno, razumsko urejen skupek ciljev, nalog, načel, pravil, postopkov, človeških in materialnih virov, ki določajo varstvo pred nesrečami.

Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami organizirajo država, občine in druge lokalne skupnosti. Bistvena pri tem je zahteva po sodelovanju in usklajenem delovanju vseh dejavnikov tega varstva, ne glede na to, da nekateri od njih lahko nastopajo v vseh treh vlogah: kot povzročitelji tveganja, izvajalci dejavnosti za zaščito, reševanje in pomoč ali kot uporabniki.

4.3. Sistem zaščite, reševanja in pomoči

Sistem zaščite, reševanja in pomoči je organiziran kot normativno, organizacijsko in funkcionalno samostojen in enoten sistem v državi, ki deluje v miru in v vseh spremenjenih razmerah, tudi v izrednem in vojnem stanju. Vanj so povezane vse reševalne službe in druge namenske sile za zaščito, reševanje in pomoč. Anžič (1997: 126) navaja, da je bistvo sistema zaščite in reševanja v kakovosti, specializaciji in tudi profesionalizaciji.

Doktrina zaščite, reševanja in pomoči obrazloži odnos med širšim sistemom varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter ožjim sistemom zaščite, reševanja in pomoči glede na cilje, ki jih ta dva sistema zasledujeta. Tako je glavni cilj varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami zmanjšati število nesreč, glavni cilj zaščite, reševanja in pomoči kot dela tega varstva pa je obvarovati ljudi, živali, materialne in druge dobrine ter okolje pred uničenjem, poškodbami in drugimi posledicami nesreč oziroma ublažiti posledice nesreč.

4.4. Izhodišča za delovanje Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

Temeljna izhodišča za delovanje Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami so vsebovana v vseh normativnih dokumentih, navedenih v uvodu tega poglavja in jih na tem mestu ne bom ponavljal.

Za Slovensko vojsko je najpomembnejše določilo zakona o obrambi, ki v 37. členu določa, da Slovenska vojska "ob naravnih in drugih nesrečah sodeluje v skladu s svojo organiziranostjo in opremljenostjo pri zaščiti in reševanju". Podobne opredelitve je moč zaslediti tudi v vseh ostalih dokumentih.

Doktrina zaščite, reševanja in pomoči določa, da je vojsko in obrambna sredstva mogoče uporabiti za zaščito, reševanje in pomoč, če razpoložljive sile in sredstva ne zadoščajo za nujno reševanje in pomoč in če vojska ni nujno potrebna pri opravljanju obrambnih nalog. Določa tudi, da poveljstva Slovenske vojske sodelujejo pri izdelavi državnih načrtov in pri usposabljanju za zaščito, reševanje in pomoč. Doktrina konkretno opredeljuje sodelovanje Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč ter nekatere vrste nesreč, ki zahtevajo njeno angažiranje, tudi posebej navaja.

Vključevanje Slovenske vojske v izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči pa posebej določajo tudi nekateri drugi krovni dokumenti za njeno delovanje, kot sta Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske ter Direktiva za planiranje dela in razvoja Slovenske vojske.

5. VLOGA IN NALOGE SLOVENSKE VOJSKE V SISTEMU VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Po opredelitvi nekaterih izhodišč za sodelovanje Slovenske vojske pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči, bom v tem poglavju poizkušal opredeliti, kakšna je njena dejanska vloga v tem sistemu, pri čemer bom začel s samim načrtovanjem ukrepanja, nadaljeval z nalogami in omejitvami delovanja, preveril obseg sil, ki jih Slovenska vojska lahko angažira za te naloge ter zaključil z opisom nekaterih dejavnikov, ki vplivajo na obseg angažiranja vojske in nekaterimi primeri, ki so bili v preteklosti značilni za delovanje Slovenske vojske v sistemu zaščite, reševanja in pomoči.

5.1. Načrtovanje ukrepanja in sodelovanja v primeru naravnih in drugih nesreč

Vprašanje pravočasnega, realnega in usklajenega načrtovanja ukrepanja in sodelovanja različnih subjektov v primeru naravnih in drugih nesreč je ključnega pomena, ko govorimo o

področjih in načinih vključevanja Slovenske vojske v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter opredeljujemo njene naloge v tem sistemu.

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami določa, da se zaščita, reševanje in pomoč ob naravnih in drugih nesrečah načrtujejo z načrti zaščite in reševanja (45. člen) ter da mora načrtovanje temeljiti na ocenah ogroženosti in drugih strokovnih podlagah (44. člen). Poleg ocen ogroženosti uredba o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja v 2. členu določa tudi druge osnove, ki so podlaga za načrtovanje, med katerimi so tudi razpoložljive sile in sredstva. Kot bomo videli kasneje, je predvsem to zadnje bistvenega pomena pri vključevanju Slovenske vojske v načrtovanje in še bolj v izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči.

Načrte zaščite in reševanja morajo izdelati pristojni državni organi, lokalne skupnosti ter določene gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije za vsako nesrečo posebej. Načrti, ki jo izdelava več nosilcev načrtovanja na določenem območju, morajo biti medsebojno usklajeni. Na državni ravni so izdelani načrti zaščite in reševanja za primer tistih nesreč, ki imajo množični značaj in prizadenejo več občin ali regij.

Bistveno je, da so načrti zaščite, reševanja in pomoči pripravljene tako, da so ob nesreči uporabni. Vsebinsko kakovosten načrt je le prvi pogoj za njegovo uporabnost. Zelo pomembno je tudi, da so z rešitvami in nalogami seznanjeni izvajalci nalog zaščite, reševanja in pomoči (glej Andrejek, 2003: 28 - 29).

5.1.1. Načrtovanje v Slovenski vojski

Sistematičnega načrtovanja delovanja v primeru naravnih in drugih nesreč pred letom 1999 v Slovenski vojski pravzaprav ni bilo. Pred navedenim letom je Slovenska vojska svoje resurse za naloge zaščite, reševanja in pomoči uporabljala brez predhodno izdelanih načrtov ter ocen zmožnosti delovanja, pač glede na aktualne situacije in zahteve pristojnih organov ter vsakokratne odločitve poveljujočih o vsebinah in načinih izvedbe nalog Slovenske vojske. Razlog za tako stanje lahko najdemo tudi v dejstvu, da normativni akti eksplicitno ne govorijo o nalogah Slovenske vojske v zvezi z načrtovanjem teh aktivnosti.

V letu 1999 je minister za obrambo z usmeritvami za izdelavo načrtov delovanja Slovenske vojske pri zaščiti, reševanju in pomoči naložil GŠSV izdelavo načrtov za posamezne vrste naravnih in drugih nesreč. V usmeritvah je bilo določeno, da Slovenska vojska izdelava načrte za delovanje ob naslednjih vrstah nesreč: poplava, potres, požar, nesreča v gorah, jedrska nesreča, visok sneg in žled, letalska nesreča, železniška nesreča in nesreča na morju (dokument MORS, 1999c: 1).

Načrti, določeni z omenjenimi usmeritvami, so bili v Slovenski vojski izdelani v letih 1999 in 2000, ažurirani pa so bili zaradi organizacijskih sprememb v Slovenski vojski v prvi polovici leta 2002 ter zaradi ažuriranja državnih načrtov ponovno v letih 2003 in 2004. Dodatno je bil na seznam načrtov, ki jih mora izdelati Slovenska vojska, zaradi intenziviranja aktivnosti na področju mednarodnega terorizma v letu 2001 uvrščen tudi načrt ukrepov protibakterijske in biološke zaščite, ki je bil izdelan na podlagi državnega načrta ukrepov v primeru uporabe sredstev za množično uničenje. Vsi navedeni načrti so bili v Slovenski vojski pod nazivom "UJMA 1 - 10" izdelani za vse posamezne vrste nesreč ter na ravneh poveljevanja od GŠSV do bataljonov in samostojnih enot.

Glede na to, da so načrti delovanja Slovenske vojske pri zaščiti, reševanju in pomoči opredeljeni kot del državnih načrtov, se mi zdi zanimivo in pomembno analizirati, koliko in kako se izdelani načrti delovanja Slovenske vojske lahko primerjajo z izdelanimi državnimi načrti, to pa lahko primerjamo še s tem, katere načrte zaščite, reševanja in pomoči eksplicitno zahteva veljavna zakonodaja. V ta namen si lahko pomagamo z naslednjo preglednico:

Preglednica 5.1.1.1.: Načrti delovanja Slovenske vojske v primerjavi z državnimi načrti zaščite in reševanja

Vrsta nesreče	Izdelani načrti delovanja SV^a	Podlaga v državnih načrtih^b	Zahteva po načrtovanju na ravni države^c
poplave	X	X	X
potres	X		X
požar	X		
nesreča v gorah	X		
jedrska nesreča	X	X	X
nesreča z nevarno snovjo			X

visok sneg in žled	X		
letalska nesreča	X	X	X
železniška nesreča	X	X	X
nesreča na morju	X	X	X
protibakterijska in biološka zaščita	X	X	

Viri: ^a dokument MORS, 1999c: 1

^b dokumenti GŠSV, 2002b-k

^c uredba o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja, 4. člen

V stolpcu “izdelani načrti SV” so označeni načrti delovanja Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč, ki so bili izdelani na podlagi usmeritev ministra za obrambo.

V stolpcu “podlaga v državnih načrtih” je označeno, kateri načrti Slovenske vojske imajo podlago v ustreznih državnih načrtih zaščite in reševanja, v katerih so določene osnovne naloge Slovenske vojske in na podlagi katerih Slovenska vojska lahko načrtuje svoje ukrepe in aktivnosti ter angažiranje obstoječih potencialov. Pri slednjem je potrebno poudariti, da če v tem stolpcu nek načrt ni označen to ne pomeni, da tak načrt ni izdelan, pomeni pa, da v času izdelave načrtov v Slovenski vojski tak načrt ni bil posredovan Slovenski vojski kot podlaga za izdelavo lastnega načrta ali pa je bil državni načrt izdelan naknadno².

V stolpcu “zahteva po načrtovanju na ravni države” so označeni načrti, katere bi bilo potrebno na podlagi uredbe o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja izdelati na državni ravni in za izdelavo katerih je odgovorna URSZR.

Pri analizi tabele lahko ugotovimo naslednje:

- Slovenski vojski je bila naložena tudi izdelava načrtov delovanja v nalogah zaščite, reševanja in pomoči, ki se sicer v skladu z veljavno zakonodajo ne izdelujejo na državni ravni in kjer niso izdelani državni načrti (načrti za delovanje ob požaru, nesreči v gorah, visokem snegu in žledu) brez pojasnila, kako in na kateri ravni te načrte izdelati ter kako in s kom jih uskladiti;
- Slovenska vojska pri izdelavi načrtov tudi ni imela ustrezne podlage v državnih načrtih za nekatere vrste nesreč, kjer se načrti izdelujejo na ravni države (načrt za delovanje ob potresu);

² Tak primer je državni načrt zaščite in reševanja v primeru potresa, ki pa je v času izdelave diplomskega dela še v osnutku in ga ne prikazujem v rubriki že izdelanih državnih načrtov.

- Slovenski vojski ni bila naložena izdelava načrta za primer nesreče z nevarno snovjo, kjer bi dejansko državni načrt moral biti izdelan.

Ta analiza jasno kaže na eno ključnih pomanjkljivosti pri načrtovanju, o kateri bom nekaj več navedel v posebnem poglavju o problemu usklajenega načrtovanja.

Glede težav pri načrtovanju delovanja Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč Glišič v razgovoru poleg pomanjkljive podlage v državnih načrtih navaja še dve ključni pomanjkljivosti, katerih reševanje pa je povsem v pristojnosti in odgovornosti Slovenske vojske. Ti dve težavi predstavljata pomanjkljive evidence na višjih ravneh poveljevanja ter s tem povezano nepoznavanje stanja pri podrejenih, tako glede razpoložljivosti in pripravljenosti materialnih in tehničnih sredstev, katerih uporaba se načrtuje pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči kakor tudi glede usposobljenosti pripadnikov Slovenske vojske v določenem obdobju za izvajanje načrtovanih nalog.

5.1.2. Problem usklajenega načrtovanja

Pri tem problemu gre predvsem za področje sodelovanja in usklajevanja v procesu načrtovanja ukrepanja in aktivnosti v primeru naravnih in drugih nesreč na različnih ravneh organiziranosti civilnih in vojaških struktur. Če je realnost načrtovanja osnova za uspešno izvajanje nalog, potem lahko rečemo, da je usklajenost načrtovanja drugi pogoj za uspešno delovanje in sodelovanje pri realizaciji načrtovanih aktivnosti.

Glede usklajenosti načrtovanja na državni ravni lahko iz navedenega v prejšnjem poglavju zaključimo, da so bile v času izdelave načrtov delovanja Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč vse tri kategorije medsebojno neusklajene, kar je povzročilo številne nepravilnosti na področju načrtovanja, predvsem pa:

- glede na dejstvo, da niti ob ažuriranju leta 2002 Slovenska vojska ni razpolagala z vsemi potrebnimi državnimi načrti, o kakšni visoki stopnji usklajenosti načrtov Slovenske vojske z državnimi načrti verjetno ne moremo govoriti;
- neposredno po izdelavi načrtov ter tudi po ažuriranju v letu 2002 so bili načrti Slovenske vojske sicer posredovani v verifikacijo na URSZR, vendar je bil postopek zgolj formalen in vsebinskih usklajevanj dejansko ni bilo, kar v pogovoru navaja tudi Glišič;

- Slovenska vojska v procesu načrtovanja ni imela jasno določenih nalog, ki naj bi jih vsebovali državni načrti zaščite in reševanja, zato je naloge pač opredelila sama glede na oceno lastnih zmožnosti.

Glišič v razgovoru sicer navaja, da se stanje na področju sodelovanja in usklajevanja nalog med Slovensko vojsko in URSZR od leta 2003 dalje izboljšuje, saj je Slovenska vojska aktivno vključena v procese ažuriranja državnih načrtov zaščite in reševanja, vendar bo potrebno še nakaj časa, da bodo načrti tudi dejansko obnovljeni in usklajeni.

Glede sodelovanja na nižjih ravneh je posebej značilno pomanjkanje kakršnihkoli navodil za usklajevanje načrtov med poveljstvi in enotami Slovenske vojske, ki se nahajajo na določenem območju ter pristojnimi organi na regijskih in lokalnih ravneh. To je še posebno problematično pri načrtovanju aktivnosti za tiste naravne in druge nesreče, za katere se državni načrti ne izdelujejo in je odgovornost za izdelavo in usklajevanje na nižjih ravneh načrtovanja.

Zaradi pomanjkanja ustreznih podlag pri nekaterih vrstah naravnih in drugih nesreč je bila Slovenska vojska prisiljena, da si naloge ter načine sodelovanja v zaščiti in reševanju pri teh nesrečah postavlja sama, glede na ocenjene zmožnosti ter naloge, ki bi jih lahko izvajala, kar pa pomeni, da te rešitve niso nujno skladne s pričakovanji nosilcev načrtovanja na teh področjih, tako na državni kot tudi na lokalnih ravneh.

5.2. Naloge Slovenske vojske v sistemu zaščite, reševanja in pomoči

Temeljna naloga poveljstev in enot Slovenske vojske je, da z izvajanjem ukrepov in aktivnosti pripravljenosti za delovanje zagotovi stalno pripravljenost za lastno zaščito in reševanje v primeru naravnih in drugih nesreč ter sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči po zahtevah CZ in v skladu z zmožnostmi (dokument GŠSV, 2003a: 4).

Glavni cilj Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč je seveda predvsem preprečevanje pojavov ter zmanjševanje posledic nesreč, ki prizadanejo pripadnike, objekte ali sredstva Slovenske vojske oziroma z drugimi besedami lastna zaščita, reševanje in pomoč, takoj za tem pa sledi pomoč drugim strukturam oziroma civilnemu prebivalstvu v primeru nesreč na zahtevo pristojnih organov.

Del nalog ima podlago in je usklajen z državnimi načrti zaščite in reševanja pri posameznih vrstah nesreč (poplava, jedrska nesreča, letalska nesreča, železniška nesreča, nesreča na morju ter uporaba sredstev za množično uničevanje), del nalog pa je bil v Slovenski vojski opredeljen na podlagi lastne ocene o zmožnostih delovanja (požar, potres, nesreča v gorah, visok sneg in žled).

Naloge so v načrtih delovanja Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč predstavljene kot splošne in kot posebne naloge. Kot splošne naloge so določene tiste, ki se lahko izvajajo ne glede na vrsto nesreče. Te naloge zajemajo predvsem: izvajanje preventivnih ukrepov zaščite, nudenje prve pomoči, evakuacijo pripadnikov in sredstev Slovenske vojske ter ogroženega prebivalstva in materialnih dobrin iz ogroženih objektov in območij po kopnem in zraku, nastanitev evakuiranih oseb v vojaških objektih, pomoč pri postavljanju začasnih nastanitvenih objektov, dostava pomoči ter reševalne opreme po kopnem in zraku, prevoz poškodovanih, prevoz humanitarne pomoči, reševalne opreme, hrane ipd., pomoč pri zagotavljanju pitne vode, usposobitev dovoznih poti, postavljanje mostov preko ovir, zavarovanje ogroženih vojaških območij, objektov in sredstev, zagotovitev reda v skladu z zakonskimi pristojnostmi ter zagotovitev pokritosti z zvezami na ogroženih ali prizadetih območjih (dokumenti GŠSV, 2002b-k). Tu so seveda predstavljene samo ključne naloge, ki so v načrtih opredeljene podrobneje.

Poleg teh splošnih nalog so v načrtih opredeljene tudi številne posebne naloge, ki se izvajajo v primeru posameznih nesreč in so za vsako vrsto nesreče specifične, zato jih posebej ne bom navajal. Kasneje bom podrobneje navedel le naloge v primeru nesreč v gorah.

Iz navedenega izhaja, da je Slovenska vojska v svojih načrtih delovanja dokaj konkretno opredelila ključne naloge v skladu s postavljenimi zahtevami. To je bilo seveda tudi potrebno zaradi nujnosti usposabljanja pripadnikov Slovenske vojske za izvajanje konkretnih nalog ter načrtovanja uporabe materialnih in tehničnih sredstev. Glede na obseg in konkretnost načrtovanih nalog ocenjujem, da ustrezna razdelava teh nalog na vseh ravneh poveljevanja ob predpostavki zagotovitve osnovne usposobljenosti pripadnikov Slovenske vojske ter pripravljenosti sredstev omogoča ustrezno delovanje Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč.

Ostaja pa seveda vprašanje usklajenosti nekaterih nalog z nalogami drugih subjektov v sistemu zaščite in reševanja, kakor tudi njihova seznanjenost z obsegom nalog, ki jih Slovenska vojska lahko v skladu s potrebami opravlja pri posameznih vrstah nesreč. To je predvsem problematično na nižjih ravneh, med posameznimi lokalnimi skupnostmi ter na njihovem območju prisotnimi poveljstvi in enotami Slovenske vojske. Dejstvo je, da so prav pristojni organi lokalnih skupnosti prvi, ki ob posameznih naravnih in drugih nesrečah lahko predlagajo tudi pomoč Slovenske vojske, ne poznajo pa nalog, ki bi jih Slovenska vojska v tem okviru lahko opravljala.

5.3. Omejitve pri načrtovanju in izvajanju nalog Slovenske vojske

Na vrsto nalog, ki jih Slovenska vojska lahko izvaja v primeru naravnih in drugih nesreč, obseg izvajanja teh nalog ter angažiranje sil in sredstev pa vplivajo tudi določene omejitve.

V zakonodaji so natančno predpisani postopki, ki jih je treba izvesti v primeru potrebe po angažiranju Slovenske vojske v nalogah zaščite, reševanja in pomoči, kakor tudi pristojnosti glede predlaganja, zahtevanja, odobravanja ter alarmiranja vojske za izvajanje teh nalog. Tako Zakon o obrambi v 37. členu določa, da "o sodelovanju vojske pri zaščiti in reševanju odloča Vlada, v nujnih primerih pa minister na predlog poveljnika Civilne zaščite oziroma načelnik Generalštaba po pooblastilu ministra". Ti postopki že sami po sebi predstavljajo določeno omejitev pri angažiranju Slovenske vojske. Puš to imenuje omejitvena varovalka ter vlogo te varovalke pri angažiranju vojske pojasnjuje s tem, da vojska ne more sama izbirati, kdaj bo zapustila vojašnico in kdaj se bo vanjo po opravljeni nalogi vrnila. S tem se preprečuje samovoljna uporaba vojaške sile v miru in v končni fazi izvajanje raznih drugih aktivnosti pod pretvezo pomoči. Prav tako pa se na minimum zmanjša možnost zlorabe vojske v zasebne namene, npr. dela na privatnih zemljiščih ali objektih po naročilu in v korist posameznikov (glej Puš, 2003: 32).

Tudi v načrtih delovanja Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč so opredeljene določene omejitve. Nanašajo se predvsem na prioritarno zagotavljanje lastne varnosti (zagotavljanje varnosti pripadnikov, objektov in sredstev Slovenske vojske), uporabo zaščitnih sredstev, izvajanje higiensko epidemioloških ukrepov ter na usposobljenost pripadnikov Slovenske vojske za izvajanje tovrstnih nalog. Vse te omejitve in varnostni

ukrepi so po mojem mnenju upravičeni ter potrebni. Ravno tako ocenjujem, da te omejitve ne vplivajo bistveno na razpoložljivost ter možnost uporabe Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč.

Poleg teh pa seveda obstajajo tudi materialne in tehnične omejitve, ki so pogojene z opremljenostjo z različnimi sredstvi in opremo in ki bistveno vplivajo na vsebino nalog, ki jih Slovenska vojska lahko opravlja.

Kot zaključek lahko povzamem, da bosta način in obseg sodelovanja Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč odvisna predvsem od naslednjih dejavnikov:

- izražene potrebe lokalnih ali državnih oblasti in Civilne zaščite ter odločitve pristojnih organov o angažiranju Slovenske vojske,
- zmožnosti Slovenske vojske, da zagotovi izvedbo določenih nalog, tako v kadrovske, materialnem kot organizacijskem smislu,
- omejitve pri angažiranju, ki zagotavljajo potrebno varnost pripadnikov, objektov in sredstev Slovenske vojske ter
- obsega izvajanja drugih zakonsko določenih nalog Slovenske vojske v času nesreče.

5.4. Sile za zaščito, reševanje in pomoč ter Slovenska vojska

Sile za zaščito, reševanje in pomoč so namenjene praktičnemu izvajanju ukrepov in nalog zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Namenjene so tudi usposabljanju, vzdrževanju zaščitnih sredstev in reševalne opreme ter izvajanju drugih nalog pri vzdrževanju pripravljenosti. Naloge zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah izvaja tudi Slovenska vojska.

Po opredelitvi nalog Slovenske vojske v sistemu zaščite, reševanja in pomoči je potrebno opredeliti, kakšne sile Slovenska vojska načrtuje za izvajanje teh nalog. To bo dalo delni odgovor na vprašanje, ali so načrtovane naloge Slovenske vojske tudi kadrovske podprte ter ali te naloge tudi lahko izvede. Poizkušal bom tudi predstaviti razliko med sedanjim stanjem ter stanjem v času obveznega služenja vojaškega roka.

Za nadaljnje preučevanje je nujna obrazložitev treh pojmov, ki opredeljujejo kategorije sil Slovenske vojske glede na stanje pripravljenosti. Za vse tri kategorije je načrtovano vključevanje v izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči.

5.4.1. Razpoložljive, pripravljene in stalne sile Slovenske vojske

Razpoložljive sile predstavljajo celotne mirnodobne sile in sredstva Slovenske vojske, ki so v določenem času dejansko na razpolago za delovanje, pri čemer se upošteva trenutna popolnjenost z osebjem in sredstvi, od česar se odštejejo vsi pripadniki in vsa sredstva, ki v tem trenutku opravljajo določene naloge (npr. varovanje objektov, naloge v mednarodnih vojaških operacijah) ter sile in sredstva, ki so dejansko neoperativna.

Pojem pripravljene sile je ožji od pojma razpoložljivih sil, vsebuje pa tiste sile in sredstva Slovenske vojske, ki so predvideni v določenih načrtih delovanja, tudi v načrtih delovanja v primeru naravnih in drugih nesreč ter v skladu s temi načrti popolnjeni, opremljeni ter usposobljeni. Ta pojem še ne podrazumeva določene višje stopnje pripravljenosti sil in sredstev. Te pripravljene sile morajo biti v primeu aktiviranja logistično samostojne 24 ur.

Pojem stalne sile predstavlja še ožji pojem od pripravljenih sil, vsebuje pa tiste sile in sredstva, ki so na podlagi določenih načrtov stalno prisotni v vojaških objektih ter pripravljene za delovanje v zelo kratkem času. Ena od ključnih nalog teh sil so prav naloge zaščite in reševanja, predvsem za lastno reševanje, pa tudi za hitro ukrepanje v primeru helikopterskega reševanja, potrebe po raznih prevozih ali sodelovanja pri gašenju požarov v naravi in na objektih. Stalne sile so v bistvu edini stalno pripravljene del Slovenske vojske, ki se lahko takoj odzove na določene potrebe po izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči.

5.4.2. Stanje v času obveznega služenja vojaškega roka in po njem

Ukinitve obveznega služenja vojaškega roka v letu 2003 je bila prelomnica, ki je pred Slovensko vojsko postavila velike izzive na vseh področjih delovanja tako glede načina zagotavljanja sil za izvajanje načrtovanih nalog, kot tudi glede vsebine in obsega nalog, ki jih Slovenska vojska lahko izvaja, tudi na področju zaščite, reševanja in pomoči.

Dejstvo je, da je že v zadnjih letih obveznega služenja vojaškega roka prišlo do občutnega zmanjšanja števila vojakov na služenju v enotah Slovenske vojske. Zadnji kontingenti

nabornikov so komaj še zadoščali za potrebe varovanja objektov Slovenske vojske in MORS in so omogočali samo minimalno pripravljenost za izvajanje nalog zaščite in reševanja. Tako je bilo že nakaj časa na dlani, da bo v procesu vzpostavljanja poklicne vojske Slovenska vojska seveda morala poiskati druge rešitve zagotavljanja pripravljenosti dela sil za hitro ukrepanje v primeru naravnih in drugih nesreč. Slovenska vojska je te rešitve našla predvsem na področju usposobljenosti, opremljenosti in organiziranosti enot.

Glede obsega sil, ki jih Slovenska vojska lahko zagotavlja za izvajanje nalog, sta spremembi načina popolnjevanja in s tem tudi strukture vojske posledično povzročili tudi spremembe pri vseh treh kategorijah sil, ki lahko sodelujejo tudi v nalogah zaščite, reševanja in pomoči. Bistvene spremembe so razvidne iz spodnje primerjalne preglednice.

Preglednica 5.4.2.1.: Sile Slovenske vojske v času obveznega služenja vojaškega roka in po njem

Vrsta sil	Naborništvo	Poklicna vojska
stalne	<ul style="list-style-type: none"> - pehotni vodi ali oddelki v stalni pripravljenosti v vseh vojašnicah - deli enot vojaške policije - ladja, potapljači - helikopter 	<ul style="list-style-type: none"> - interventne skupine (bistveno zmanjšanje glede na prejšnje obdobje) - deli enot vojaške policije - ladja, potapljači - helikopterji
pripravljene	<ul style="list-style-type: none"> - sile za posredovanje 	<ul style="list-style-type: none"> - sile za posredovanje (obseg podoben, struktura drugačna)
razpoložljive	<ul style="list-style-type: none"> - obseg odvisen od števila nabornikov in faze usposabljanja, velika nihanja - številčna obvezna rezerva 	<ul style="list-style-type: none"> - obseg manjši a bolj konstanten, odvisen predvsem od popolnjevanja enot ter angažiranja v operacijah - manj številčna obvezna in pogodbeno rezerva

Vir: dokumenti Slovenske vojske.

Iz preglednice lahko vidimo, da so v zadnjih letih bistvene spremembe glede sodelovanja Slovenske vojske pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči nastale predvsem na področjih številčnosti, odzivnem času, usposobljenosti ter obsegu nalog, ki jih pripadniki

Slovenske vojske na tem področju lahko izvajajo. Tako se je bistveno zmanjšal obseg sil, ki jih Slovenska vojska lahko v kratkem času zagotovi za ukrepanje v primeru naravnih in drugih nesreč, odzivni čas za zagotovitev večjega števila pripadnikov se je podaljšal, po drugi strani pa se je povečala usposobljenost razpoložljivih sil zaradi konstantnega usposabljanja poklicnih vojakov skozi daljše časovno obdobje. Zaradi nove tehnike ter usposobljenosti za njeno uporabo se je tudi povečala sposobnost pripadnikov Slovenske vojske, da pri nalogah zaščite, reševanja in pomoči lahko uspešneje izvajajo vse bolj zahtevne naloge.

Spremembe po suspenzu obveznega služenja vojaškega roka in v fazi prehoda na poklicno vojsko so torej tako kvantitativne kot tudi kvalitativne. Kot se je na eni strani zmanjšala kvantiteta, se je na drugi strani povečala kvaliteta.

Na podlagi izkušenj, ki govorijo o tem, da se je v zadnjih letih v primeru naravnih in drugih nesreč od Slovenske vojske pričakovalo in zahtevalo predvsem izvajanje tehnično zahtevnejših nalog in ni bilo večjih potreb pa množičnem sodelovanju pripadnikov pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči lahko zaključim, da je na področju zagotavljanja sil in sredstev glede na predhodno obdobje kljub nekaterim spremembam Slovenska vojska svoje zmožnosti in sposobnosti v celoti vendarle zadržala ali celo povečala. Seveda pa morajo temu slediti tudi obvezne spremembe v načrtih delovanja Slovenske vojske kakor tudi natančnejše definiranje nalog Slovenske vojske v državnih načrtih zaščite in reševanja glede na njene zmožnosti in sposobnosti za ukrepanje v različnih primerih in razmerah.

5.5. Dejavniki, ki pogojujejo uporabo Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč

V tem poglavju bo nekaj besed namenjenih ključnim dejavnikom, ki omogočajo in zagotavljajo izvajanje nalog Slovenske vojske v sistemu zaščite, reševanja in pomoči.

Pri opredelitvi angažiranja Slovenske vojske za sodelovanje s civilnimi silami zaščite in reševanja je potrebno poudariti, da bo pri vsaki posamezni naravni ali drugi nesreči obseg vključevanja poleg od potreb posameznih lokalnih skupnosti oziroma Civilne zaščite odvisen tudi ali predvsem od njene pripravljenosti. Pripravljenost Slovenske vojske opredeljuje množica elementov, ki so medsebojno bolj ali manj povezani. Ti elementi predstavljajo različna področja od stanja sredstev do motiviranosti pripadnikov in šele celota teh elementov

da povsem celovit pogled na stanje pripravljenosti Slovenske vojske za izvajanje določenih nalog.

V sklopu obravnavane problematike se bom iz te množice elementov nekoliko bolj posvetil predvsem dvema dejavnikoma, ki sta po moji presoji ključna ter predpogoj za uspešno izvajanje nalog. Ta dva dejavnika sta usposobljenost njenih pripadnikov ter pripravljenost za izvajanje nalog. Poleg tega bom v obravnavo vključil tudi razmerje med pričakovanjem javnosti glede vključevanja vojske v zaščito in reševanje ter dejansko izraženim interesom civilnih organizacij glede tega.

5.5.1. Usposobljenost pripadnikov Slovenske vojske za naloge zaščite, reševanja in pomoči

Usposobljenost je eno bistvenih področij pripravljenosti Slovenske vojske. Na tem mestu me predvsem zanima, kako je načrtovano usposabljanje za izvajanje teh nalog, katera vprašanja s področja zaščite, reševanja in pomoči zajema usposabljanje v Slovenski vojski ter kako so njeni pripadniki za izvajanje teh nalog usposobljeni.

5.5.1.1. Načrtovanje usposabljanja

V kontekstu usposabljanja me je še posebej zanimalo, ali in kako je usposabljanje za izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči zajeto v dokumentih, ki opredeljujejo usposabljanje v Slovenski vojski. V ta namen sem pregledal dva krovna dokumenta, to sta Direktiva za načrtovanje, organiziranje in izvedbo izobraževanja in usposabljanja v Slovenski vojski v letih 2002 in 2003 ter Direktiva planiranje dela in razvoja Slovenske vojske v obdobju 2004 in 2005.

Dokumenta seveda usposabljanje v določenem obdobju opredelujeta predvsem na načelni ravni ter dajeta usmeritve in izhodišča za izdelavo izvedbenih dokumentov. Po pregledu teh dokumentov sem ugotovil, da je področje zaščite, reševanja in pomoči dejansko predstavljeno kot eno temeljnih področij usposabljanja Slovenske vojske in zatorej dokumenta nudita ustrezno osnovo za konkretno načrtovanje usposabljanja na tem področju.

Tako je v dokumentih izrecno izražena namera, da je potrebno poveljstva in enote Slovenske vojske usposobiti za izvajanje lastne zaščite in reševanja ter za sodelovanje s silami zaščite,

reševanja in pomoči. Usposabljanje za izvajanje teh nalog je opredeljeno kot redna aktivnost mirnodobne sestave poveljstev in enot Slovenske vojske. Kot usmeritev je tudi opredeljeno, da je potrebno vojake usposablјati za opravljanje nalog zaščite in reševanja na podlagi obstoječih načrtov ukrepanja v primeru naravnih in drugih nesreč. Enote morajo sodelovati na vajah, kjer se preverja delovanje sistema zaščite in reševanja, nadzor usposabljanja enot pa je potrebno usmeriti tudi v usposobljenost za izvajanje nalog po načrtih zaščite in reševanja (glej dokument GŠSV, 2003a: 4).

5.5.1.2. Izvajanje usposabljanja

Kot osnovo za analizo izvajanja usposabljanja sem preučil Učni načrt programa temeljnega vojaškostrokovnega usposabljanja v Slovenski vojski (dokument GŠSV, 2003d) in Učni načrt programa osnovnega vojaškostrokovnega usposabljanja v Slovenski vojski (dokument GŠSV, 2003c). Programi so razdeljeni na splošni in vojaško specialistični del, vsebine povezlјive z nalogami zaščite, reševanja in pomoči pa se pojavljajo v obeh delih. Dodatne informacije mi je v razgovoru podal major Ušaj.

V navedenih virih sem analiziral vsebino ter čas izvajanja tem, ki jih načrti usposabljanja predpisujejo za posamezne oblike usposabljanj. Pri tem sem upošteval tako tematiko, ki že v nazivu vsebuje področje zaščite, reševanja in pomoči, kot tudi tematiko, kjer se vojaki usposablјajo za izvajanje nalog v skladu s svojo strokovnostjo in temeljnimi nalogami enot, znanja pa so pomembna tudi za delovanje v primeru naravnih in drugih nesreč.

Pri izvajanju začetnega, tako imenovanega temeljnega programa usposabljanja, lahko z nalogami na področju zaščite, reševanja in pomoči povežemo 15 odstotkov vseh ur usposabljanja. Te vsebine so enake za vse pripadnike Slovenske vojske, do razlik pa pride v nadaljevanju, ko se vojaki usposablјajo v posameznih specialnostih. V teh programih teme, ki se lahko povežejo s področjem zaščite, reševanja in pomoči zajemajo od 10 odstotkov pri pehoti do 65 odstotkov pri inženirstvu in RKBO. To je tudi razumljivo, saj se na zadnjih dveh področjih vojaki usposablјajo predvsem za uporabo tehnike, ki se lahko uporablja tudi v primeru naravnih in drugih nesreč.

Osnovne vsebine, ki jih zajemajo programi usposabljanja v Slovenski vojski in segajo na področje zaščite, reševanja in pomoči so predvsem:

- program temeljnega usposabljanja: pristojnosti, naloge in postopki vojakov ob naravnih in drugih nesrečah, alarmiranje in ukrepanje v primeru požarov ter drugih nesreč, postavljanje šotorov in bivakov ter postavitve tabora, osnovni pojmi o strupenih in nevarnih snoveh ter prva pomoč in zaščita, radiološka kontaminacija ter prva pomoč in zaščita, pravilna in hitra uporaba sredstev in postopkov za zaščito, premagovanje ovir na terenu ter vodnih ovir, uporaba radijskih sredstev, samopomoč in dajanje prve pomoči ranjenim oziroma poškodovanim pri različnih vrstah ran oziroma poškodb ter prenašanje ranjenih in poškodovanih;
- program pri usposabljanju pripadnikov pehote: prva pomoč v gorah, reševanje v gorah in varstvo pred snežnimi plazovi, osnovna osebna in skupinska dekontaminacija ter dodatne teme iz inženirstva;
- program pri usposabljanju pripadnikov inženirstva: uporaba različnih tehničnih sredstev, opravljanje nalog odstranjevanja ovir in uporabe minskoeksplozivnih sredstev ter nalog transporta s čolni in izdelave prehodov čez vodne ovire;
- program pri usposabljanju pripadnikov RKBO: izvidniške naloge, naloge dekontaminatorjev ter laborantov na področjih pravilne, hitre, učinkovite in samostojne uporabe laboratorijskega materiala in opreme, delo v laboratoriju ter opravljanje analiz, identifikacij in kontrole strupenih snovi, izvajanje prve pomoči, usklajeno, pravilno in hitro delovanje pri izvajanju nalog zaščite, nadzora, obveščanja, analize delovanja RKB snovi ter dekontaminacija oziroma odpravljanje posledic (glej dokumente GŠSV, 2003c in 2003d).

Kot poseben segment se na področju zaščite, reševanja in pomoči poleg pripadnikov zgoraj obravnavanih specialnosti pojavljata tudi 15. BRVL in GORŠ.

Prav pri usposabljanju v GORŠ se srečamo s problemom, ki je zelo plastičen in lepo ponazarja eno od težav, s kakršnimi se Slovenska vojska srečuje pri svojem delovanju na področju zaščite, reševanja in pomoči.

Po besedah Ručigaja je ključni problem, s katerim se srečujejo pri usposabljanju v GORŠ izdajanje potrdil oziroma licenc. Na najvišji stopnji usposabljanja za reševanje v gorah namreč v GORŠ lahko podeljujejo naziv vojaški gorski reševalec-letalec, medtem ko GRS podeljuje naziv gorski reševalec-letalec. Razlika je torej v pridevniku "vojaški", kar se v praksi razume tako, da vojaški gorski reševalci-letalci lahko reševanje izvajajo izključno

znotraj vojske, torej reševanje vojaških oseb v času različnih vojaških aktivnosti. Navedeno je sicer težko razumljivo, če predpostavimo, da so tudi vojaški gorski reševalci-letalci enako usposobljeni kot civilni (nenazadnje imajo tudi vsakoletna skupna usposabljanja, urjenja in vaje). Še posebej je zanimivo, da se velikokrat v obeh vlogah pojavljajo eni in isti ljudje. Večina vojaških reševalcev je namreč tudi članov GRS in so si ustrezne strokovne nazive pridobili tudi znotraj te organizacije. Rezultat navedenega je torej, da ista oseba v primeru reševanja pripadnika Slovenske vojske, ki se je ponesrečil pri izvajanju aktivnosti v gorah, nastopa kot pripadnik Slovenske vojske, v primeru reševanja ponesrečenega civilista pa kot pripadnik GRS. Razlogi za to poleg drugega verjetno tičijo tudi v določeni zaprtosti posameznih organizacij oziroma nekakšni ljubosumnosti v primeru poseganja v njihov delokrog. S tem pojavom se bomo v nadaljevanju še srečali.

5.5.1.3. Usposobljenost pripadnikov Slovenske vojske za naloge zaščite, reševanja in pomoči

Dejstvo je, da imajo naloge zaščite, reševanja in pomoči vidno mesto v dokumentih načrtovanja in izvajanja usposabljanja v Slovenski vojski. Vsebin, ki bi že v nazivu bile vezane na izvajanje teh nalog je sicer v načrtih usposabljanja malo, vendar pa je težko potegniti ločnico med vsebinami, ki se vežejo tudi na ukrepanje v primeru naravnih in drugih nesreč in vsebinami, ki s tem niso povezane. Še posebej to velja za usposabljanje različnih specialnosti, predvsem na področju inženirstva, RKBO, letalstva in usposabljanja za delovanje v gorah, kjer gre za tehnično zahtevnejša sredstva in oblike delovanja in kjer vsako dodatno pridobljeno znanje v uporabi sredstev in načinov delovanja pomeni tudi večjo sposobnost za izvajanje specialističnih nalog tudi na področju zaščite, reševanja in pomoči.

Po mnenju majorja Ušaja je na področju usposabljanja največja pomanjkljivost to, da so programi in načrti v bistvu še vedno enaki, kot so bili za usposabljanje vojakov na služenju vojaškega roka in so s tega vidika nekoliko preživeti. Poklicni vojaki namreč zahtevajo nekoliko drugačen pristop tudi pri usposabljanju od vojakov nabornikov, ki so po končanem osnovnem usposabljanju bili v enote razporejeni samo za obdobje naslednjih treh mesecev. Seveda pa je dejstvo, da se poklicni vojaki tudi v svoji nadaljnji karieri v enotah Slovenske vojske še nadalje usposabljujejo za izvajanje nalog na svojih dolžnostih, kar v končni fazi verjetno pomeni tudi precej večjo usposobljenost za ravnanje z določenimi sredstvi in izvajanje določenih postopkov.

Zaključim lahko, da so po mojih ugotovitvah pripadniki Slovenske vojske v celoti dobro usposobljeni za lastno zaščito in reševanje znotraj in zunaj vojaških objektov in območij, ravno tako pa lahko na posameznih strokovnih področjih nudijo pomembno pomoč z vključevanjem v izvajanje nalog sil za zaščito in reševanje. Pri tem je potrebno izpostaviti naloge na področju inženirstva, RKBO, helikopterskega reševanja ter reševanja v gorah.

5.5.2. Zagotavljanje pripravljenosti Slovenske vojske

Slovenska vojska stalno zagotavlja določeno stopnjo pripravljenosti za izvajanje osnovnih nalog zaščite, reševanja in pomoči. Enote Slovenske vojske morajo biti za primer naravnih in drugih nesreč sposobne, da se formirajo in pripravijo za premik v času štirih ur po alarmu v rednem delovnem času oziroma v času dvanajstih ur zunaj delovnega časa v primeru postopnega dvigovanja pripravljenosti. Z izvajanjem ukrepov na delovnem mestu in pripravljenosti na domu pripadnikov stalne sestave ter stalno prisotnostjo dela pripadnikov v vojašnicah morajo biti stalne sile Slovenske vojske sposobne za formiranje enot za lastno zaščito in reševanje v času petnajstih minut po alarmu ter v času dveh ur za delovanje izven vojašnic. V primeru ogroženost se pripravljenost poveljstev in enot Slovenske vojske lahko ustrezno zviša (glej dokumente GŠSV, 2002b-k).

Dejstvo je, da ima tudi poviševanje pripravljenosti danes nekoliko drugačen pomen kot pred nekaj leti. Tudi na tem področju je nekdanjo množičnost nadomestila pripravljenost manjšega obsega sil, a s tem tudi sil, ki lahko zagotovijo izvajanje ustreznih strokovno zahtevnejših nalog. Predvsem pomemben pa je koncept postopnega zviševanja pripravljenosti določenih enot in sredstev, kar sicer v primeru iznenadne nesreče ne omogoča angažiranje večjega števila pripadnikov v zelo kratkem času, omogoča pa dokaj hitro selektivno angažiranje najbolj potrebnih elementov za izvajanje najbolj potrebnih nalog.

5.5.3. Interes civilne sfere in pričakovanja javnosti

Pri opredelitvi ključnih dejavnikov, ki pogojujejo uporabo Slovenske vojske v nalogah zaščite, reševanja in pomoči ne moremo mimo dveh vidikov, ki sta za takšno angažiranje vojske še posebej pomembna in tudi zanimiva. To so po eni strani pričakovanja javnosti glede angažiranja vojske, po drugi strani pa interes civilnih institucij po njenem angažiranju za izvajanje teh nalog. Pričakovali bi, da sta interesa identična, vendar nam malo globlji

vpogled v to problematiko razkrije, da temu ni vedno tako. Pri preučevanju tega dela sem se oprl na rezultate raziskav Obramboslovnega raziskovalnega centra v letih 1999 in 2001.

O rezultatih teh raziskav veliko piše Malešič. Ko povzema pričakovanja anketiranih glede vloge vojske pri nalogah zaščite, reševanja in pomoči navaja ugotovitve, da je po njihovem mnenju najpomembnejša naloga, ki naj bi jo vojska opravljala v družbi, ravno pomoč ob naravnih nesrečah in da torej javnost tudi vojsko obravnava kot ustanovo, ki ima v primeru nesreč dolžnost pomagati. Malešič nadalje navaja, da je po mnenju javnosti pomoč ob nesrečah celo pomembnejša od temeljne vojaške naloge, to je obrambe države. S trditvijo, naj vojska pomaga ob naravnih, ekoloških in drugih nesrečah, je v raziskavah soglašalo več kot 90 % v vzorec zajetih anketirancev. Javnost tudi meni, da bi moralo biti največ denarja, ki ga porabi Slovenska vojska, namenjenega za njeno sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči (glej Malešič, 2000: 137 in Šket, 2004: 6).

Opisano pričakovanje javnosti torej pomeni, da bi se morala vojska dejavno vključevati v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Pri tem pa je seveda pomemben tudi način vključevanja vojske v izvajanje teh nalog ter s tem v zvezi odnos javnosti do tega vprašanja. Malešič (2002: 559-560) navaja podatek, da velika večina ljudi v Sloveniji meni, naj vojska ob nesreči sama priskoči na pomoč, le slaba tretjina vprašanih pa meni, da mora počakati na poziv civilnih oblasti. Glede na splošno sprejeto načelo v demokratičnih deželah, da vojska sama od sebe ne izvaja aktivnosti izven obsega rednih vojaških nalog brez odločitve civilnih oblasti oziroma pristojnih civilnih institucij, je navedeno dokaj presenetljivo.

Javno mnenje je torej več kot naklonjeno vključevanju Slovenske vojske v izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči. Drugo plat medalje pa predstavlja interes civilne sfere varnostnega sektorja po vključevanju vojske v te naloge.

Kot je Malešič navedel na mednarodni konferenci o nevojaških grožnjah, je vključenost Slovenske vojske v krizno upravljanje ob nesrečah omejeno, saj se civilne organizacije težko odločajo za vojaško pomoč. V primeru vključitve vojske pa je bilo v preteklosti sodelovanje med civilnimi in vojaškimi organizacijami v primeru nesreč sicer razmeroma dobro (Grmek 2004: 7).

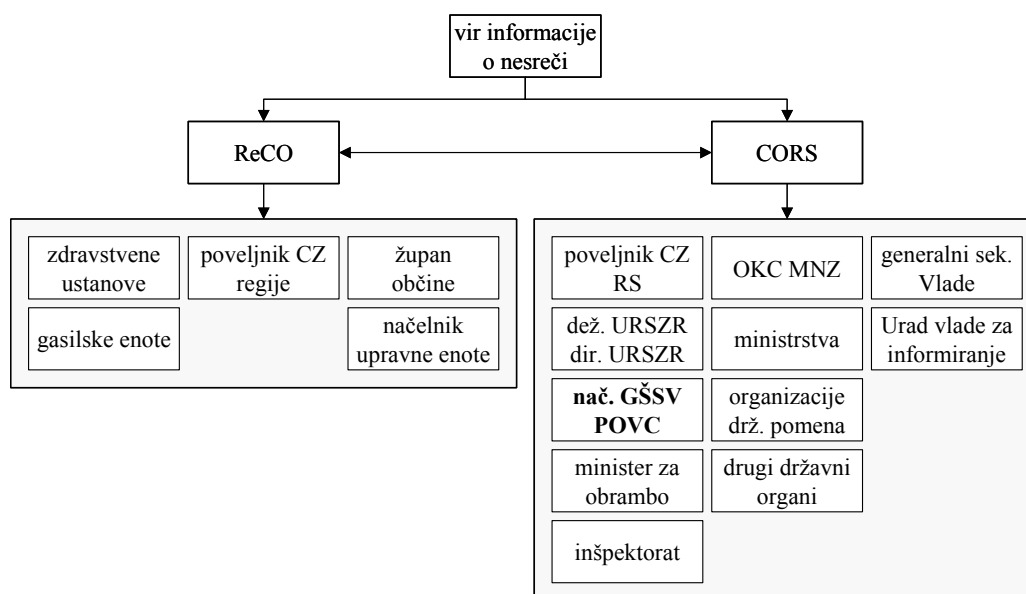
Značilen primer za težave pri odločanju o vključevanju vojske za pomoč pri reševanju in odpravljanju posledic naravnih nesreč so bili dogodki ob poplavih leta 1998, kar bom predstavil v posebnem poglavju. Na tem mestu naj samo navedem, da je bila Slovenska vojska v tem primeru pripravljena nuditi potrebno pomoč, kar pa žal ni bilo ustrezno izkoriščeno. Tudi Malešič ugotavlja, da bi v primeru teh poplav lahko očitno pomanjkanje kadrov in tehnične opreme delno preseglji tudi z večjim vključevanjem Slovenske vojske. Iz tega in drugih primerov tudi zaključuje, da v primeru nesreč civilne oblasti nerade prosijo za pomoč vojske, medtem ko gredo pričakovanja prizadetega prebivalstva ravno v nasprotni smeri. (glej Malešič, 2004: 405 in 410).

5.6. Alarmiranje Slovenske vojske

Namen tega poglavja je ugotoviti, ali sistem obveščanja in aktiviranja sil, ki so namenjene izvajanju določenih nalog dejansko zagotavlja hitro oziroma pravočasno ukrepanje, pri čemer me še posebej zanima, ali in kako je tudi Slovenska vojska vključena v ta sistem. Pri tem bom opisal štiri temeljne postopke, to so obveščanje o nesrečah, odločanje o uporabi enot za zaščito in reševanje ter seveda še posebej Slovenske vojske, aktiviranje teh sil ter alarmiranje Slovenske vojske.

Ko se nesreča zgodi, je pri obveščanju ključna vloga centrov za obveščanje, to je Regijskih centrov za obveščanje (ReCO) na regijski in občinski ravni in Centra za obveščanje Republike Slovenije (CORS) na državni ravni. Odgovornost za obveščanje je razvidna iz spodnje sheme in je ni potrebno posebej opisovati. Bistveno pri tem je, da CORS v primeru večjih ali specifičnih nesreč že sam neposredno obvesti načelnika Generalštaba Slovenske vojske oziroma Poveljniški center, kar je zelo pomembno, ker to omogoča izvedbo pripravljanih aktivnosti znotraj vojske za primer, da bo sprejeta odločitev o njenem sodelovanju pri nudenju pomoči in odpravljanju posledic. To namreč omogoči dodaten čas za izvedbo ustreznih priprav ter bistveno skrajšuje odzivni čas.

Shema 5.6.1.: Načelna shema obveščanja v primeru naravnih in drugih nesreč

O aktiviranju in uporabi sil za zaščito, reševanje in pomoč ob naravni ali drugi nesreči odloča pristojni poveljnik CZ ali drug organ, ki je pristojen za vodenje v skladu z načrti zaščite in reševanja. Po sprejeti odločitvi pristojni center za obveščanje na podlagi načrtov aktivira reševalne službe in druge sile za zaščito, reševanje in pomoč.

Poveljnik CZ občine ali regije lahko po presoji potreb in lastnih zmožnosti zahteva pomoč v silah in sredstvih tudi od Slovenske vojske ali Policije. O pripravljenosti in aktiviranju sil zaščite, reševanja in pomoči iz državne pristojnosti odloča poveljnik CZ RS.

Pristojni poveljnik CZ pomoč Slovenske vojske zahteva od nadrejenega poveljnika CZ. O sodelovanju Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju odloča Vlada, v nujnih primerih pa minister za obrambo na predlog poveljnika CZ RS oziroma načelnik GŠSV oziroma poveljnik sil po pooblastilu ministra za obrambo (Zakon o obrambi: 37. člen).

Na podlagi navedenega lahko ugotovimo, da Slovenska vojska sama ne more sprejeti odločitve o sodelovanju pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči izven vojaških objektov, razen ko je pristojnost za posamezne vrste ukrepanja prepuščena načelniku Generalštaba.

V Slovenski vojski se v smislu aktiviranja izvedejo postopki alarmiranja. Alarmiranje za sodelovanje v nalogah zaščite in reševanja za potrebe CZ se izvede po ukazu načelnika Generalštaba, alarmiranje za lastno zaščito in reševanje pa je v pristojnosti poveljnikov bataljonov in višjih. V načrtih alarmiranja so predpisani postopki prenosa signala, postopki dežurnih organov, načini sklica pripadnikov poveljstev in enot, postopki posameznikov, skupin ali enot ob alarmu ter načini izvzema materialnih sredstev v primeru naravnih in drugih nesreč.

Pri postopkih alarmiranja v Slovenski vojski v nekaterih primerih obstajajo tudi izjeme od zgoraj navedenega, kjer so pristojnosti alarmiranja spuščena tudi na nižjo raven poveljevanja, kot je to na primer pri reševanju v gorah. Gre za nujne primere, kjer je potrebno čim hitrejšo ukrepanje, o čemer pa bo govora v zadnjem delu.

Ugotovimo lahko, da je Slovenska vojska ustrezno vključena v sistem aktiviranja sil za zaščito, reševanje in pomoč in da tudi sama zagotavlja dovolj učinkovito alarmiranje svojih sil.

5.7. Vodenje sil za zaščito, reševanje in pomoč ter poveljevanje pripadnikom SV

Drugo zelo pomembno področje v kontekstu delovanja sil Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč je odnos med vodenjem sil zaščite, reševanja in pomoči ter poveljevanjem znotraj Slovenske vojske, ko ta sodeluje s temi silami. Vsekakor je učinkovito vodenje pogoj za uspeh vsake reševalne akcije, to pa postane še toliko trši oreh, ko v taki akciji sodeluje več različnih struktur z lastnimi načeli in linijami vodenja oziroma poveljevanja. V tem smislu tudi Malešič (2004: 409) ugotavlja, da so pri takšnih skupnih akcijah največji problemi odločanje in vodenje aktivnosti ter ustrezno definiranje odgovornosti in pristojnosti med različnimi akterji na prizorišču nesreče.

Zanima me predvsem, ali se načela poveljevanja v Slovenski vojski, katera so izražena v načrtih, upoštevajo tudi pri sodelovanju z drugimi silami zaščite, reševanja in pomoči oziroma ali pri izvajanju reševalnih aktivnosti lahko pride do kršenja načel poveljevanja v Slovenski vojski.

Doktrina zaščite, reševanja in pomoči opredeljuje, da je operativno strokovno vodenje reševalnih akcij ob naravnih in drugih nesrečah v rokah poveljnikov in štabov CZ, vodij intervencij ter vodij reševalnih enot in služb. Operativno strokovno vodenje temelji na načelu obveznega izvajanja odločitev in enostarešinstva. Poveljnik CZ ob nesreči odloča o aktiviranju sil za zaščito, reševanje in pomoč, razporeja naloge in usmerja sile pri njihovem delovanju, določa vodje intervencij, zahteva oziroma zagotavlja pomoč v silah in sredstvih ter nadzoruje izvajanje nalog in razmere na prizadetem območju (Doktrina zaščite, reševanja in pomoči: 36). Poveljnik CZ in vodja intervencije imata tudi posebna pooblastila, ki jima omogočajo uveljavljanje zaščitnih ukrepov v vseh razmerah.

Ko pristojni poveljnik CZ določi vodjo intervencije, so temu podrejene vse sile, ki sodelujejo pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči. Vodja intervencije neposredno organizira in vodi izvajanje aktivnosti. Vodja intervencije lahko tudi zahteva pomoč Slovenske vojske in sicer od pristojnega ReCO, ki to pomoč zagotovi po predpisanem postopku.

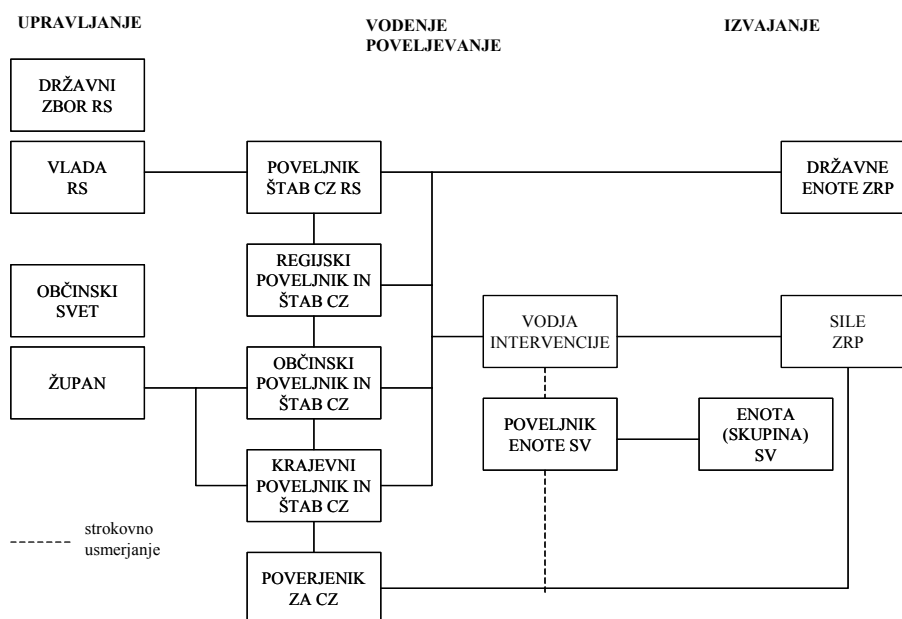
V zvezi z načelom, da so vse sile pri reševanju podrejene vodji intervencije, Grizold (1999: 89-90) navaja nekatere izjeme, ko določene organizacije tudi v skupnih akcijah ohranijo svoj avtonomni položaj, njihovo vodenje je podrejeno le splošnim načelom upravljanja in vodenja CZ. Navedeno velja tudi za vodenje enot Slovenske vojske, kadar sodeluje pri zaščiti in reševanju.

Zakon o obrambi določa, da je vojaško poveljevanje s podrejenimi poveljstvi in enotami Slovenske vojske v pristojnosti načelnika Generalštaba in drugih poveljnikov (43. člen), poveljniki enot Slovenske vojske pa so odgovorni za njihovo pripravljenost, delo in uporabo (44. člen). Če s tem primerjamo sorodna določila zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami ugotovimo, da so opredelitve v njem povsem skladne s predhodno navedenimi. Ta namreč določa, da kadar pri zaščiti, reševanju in pomoči sodelujejo vojaške enote, njihovo delovanje vodijo vojaški poveljniki v skladu z usmeritvami pristojnega poveljnika CZ oziroma vodje intervencije (83. člen).

Tudi pri pregledu načrtov delovanja Slovenske vojske sem naletel na podobne opredelitve. V njih je namreč opredeljeno, da silam Slovenske vojske, ki izvajajo naloge zaščite in reševanja, poveljujejo poveljniki enot in njim nadrejeni poveljniki. V primeru uporabe več enot poveljnik sil v ukazu za uporabo enot določi poveljujočega častnika, ki je nadrejen vsem

sodelujočim enotam Slovenske vojske. Kot posebej pomembno je v teh načrtih določeno tudi, da se poveljnik sodelujoče enote ali poveljujoči častnik nahaja pri vodji intervencije ter pri izvajanju nalog upošteva njegova navodila oziroma zahteve (gleh dokumente GŠSV, 2002b-k).

Shema 5.7.1.: Načelna shema vodenja pri izvajanju zaščitno reševalnih akcij

Vir: Doktrina zaščite, reševanja in pomoči.

Najpomembnejša ugotovitev na tem področju je, da so enote ali posamezni pripadniki Slovenske vojske tudi pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči podrejeni izključno svojim poveljujočim po vojaški liniji, ti poveljujoči pa so pri izvajanju nalog dolžni upoštevati strokovna navodila ter zahteve vodij intervencij oziroma pristojnih poveljnikov CZ.

6. PRIMER PODROČJA ANGAŽIRANJA SLOVENSKE VOJSKE V NALOGAH ZAŠČITE, REŠEVANJA IN POMOČI - REŠEVANJE V GORAH

Slovenska vojska je v zadnjih letih sodelovala pri vrsti reševalnih akcij ob naravnih nesrečah, pri čemer še posebej izstopajo aktivnosti v primerih potresa v Posočju leta 1998, poplav leta 1998, plazu pod Mangartom leta 2000 ter požara v Gorenju leta 2000.

Posebno področje zaščite in reševanja, kjer ima pomembno vlogo tudi Slovenska vojska, pa je področje reševanja v gorah. Temu področju se bom posvetil v zadnjem delu diplomske naloge. Razlogov, da sem se odločil ravno za to področje je več, predvsem pa so to dejstva, da Slovenska vojska na tem področju največkrat sodeluje kot izvajalec nalog v sistemu zaščite in reševanja, da je delovanje vojske na tem področju v javnosti prisotno kot nekaj vsakdanjega in ima tudi velik pomen ter da je to področje v načrtih Slovenske vojske dobro in podrobno opredeljeno. Pri navajanju in obdelavi empiričnih podatkov se bom osredotočil na helikoptersko reševanje, ker so podatki na tem področju še najbolj urejeni in dostopni.

Namen preučevanja tega področja je predvsem ugotoviti načine ter obseg angažiranja Slovenske vojske v primeru nesreč v gorah, opredeliti pozitivne in negativne plati pri izvajanju teh nalog ter skozi nekatere primerjave s sorodnim angažiranjem predvsem Policije ugotoviti mesto Slovenske vojske pri izvajanju iskalno reševalnih akcij v gorah. V ta namen bom tudi primerjal ustrezne empirične podatke o obsegu sodelovanja Slovenske vojske na tem področju v obdobju petih let, od 1999 do 2003.

6.1. Nesreče v gorah

Nesreče v gorah so z razvojem "množičnega turizma" tudi v tem predelu naše dežele postale vse bolj pomemben dejavnik našega vsakdana. Za prikaz razvoja situacije na tem področju sem iz obstoječih podatkov za obravnavana leta izbral štiri kategorije, to so (1) število intervencij pri nesrečah v gorah, (2) število reševanih oseb, (3) število poškodovanih ter (4) število mrtvih pri nesrečah v gorah. Podatki so razvidni iz spodnje preglednice.

Preglednica 6.1.1.: Nesreče v gorah v obdobju 1999 - 2003

Kategorija prizadetih	Število v posameznih letih					Skupaj
	1999	2000	2001	2002	2003	
Skupaj reševanj	197	258	262	281	277	1.275
Reševani	211	287	287	310	312	1.407
Poškodovani	109	140	139	160	156	704
Mrtvi	29	24	32	27	38	150

Viri: URSZR, 2000: 49, 2001: 54, 2002: 57, 2003: 62, 2004: 50.

Iz podatkov lahko razberemo, da se je število intervencij pristojnih služb, ki so bile posledice nesreč v gorah, samo v obdobju štirih let od 1999 do 2002 povečalo za dobrih 43 odstotkov. V letu 2003 je sicer prišlo do manjšega upada števila intervencij, vendar je bil ta upad minimalen in je povečanje v obdobju petih let v odstotkih še vedno nad 40.

V opazovanem obdobju se je konstantno povečevalo število reševanih oseb pri intervencijah zaradi nesreč v gorah. Skupaj jih je bilo 1.407, kar pomeni v povprečju 281 na leto. V obdobju petih let se je število povečalo kar za 48 odstotkov.

Enak trend opazimo pri številu poškodovanih in mrtvih zaradi nesreč v gorah. Glede števila poškodovanih je bilo najhujše leto 2002, glede mrtvih pa leto 2003. Število poškodovanih se je od 1999 do 2003 povečalo za 43 odstotkov, število mrtvih pa za 31 odstotkov.

Glede na to, da je v tem poglavju dan poudarek ravno helikopterskemu reševanju v gorah, si oglejmo še podatke o številu intervencij z uporabo helikopterja v istem časovnem obdobju, bodisi helikopterja Policije ali Slovenske vojske.

Preglednica 6.1.2.: Intervencije helikopterja pri reševanju v gorah v obdobju 1999 - 2003

Intervencije	Število intervencij pri reševanju v gorah					Skupaj
	1999	2000	2001	2002	2003	
Vsa reševanja	197	258	262	281	277	1.275
Intervencije He	67	114	121	115	85	502

Viri: URSZR, 2000: 54, 2001: 57, 2002: 63, 2003: 68, 2004: 56.

Podatki nekoliko presenečajo, saj kažejo deloma drugačno sliko kot podatki iz prejšnje preglednice. V nasprotju s pričakovanji, da bo tudi število helikopterskih reševanj skozi vseh pet let strmo naraščalo, pa iz podatkov vidimo porast od leta 1999 do 2001 kar za 81 odstotkov, od 2001 do 2003 pa nato dokaj strm padec do številke, ki je samo za 27 odstotkov večja kot leta 1999. Ne glede na to pa je bilo tudi v letu 2003 še vedno 31 odstotkov

intervencij pri nesrečah v gorah opravljenih z uporabo helikopterja, v skupnem številu za petletno obdobje pa jih je bilo 39 odstotkov vseh intervencij.

Iz predstavljenih podatkov je jasno razvidno, kakšen obseg reševanja zavzemajo intervencije pri nesrečah v gorah, ki se dogajajo tako rekoč vsakodnevno. Vidimo tudi veliko vlogo helikopterskega reševanja v teh primerih. Glede na to lahko pričakujemo, da je nedvomno v interesu države in družbe, da se v tovrstno reševanje vključijo vsi razpoložljivi resursi, ki so usposobljeni in pripravljene za izvajanje takih nalog ter ne nazadnje temu poleg ostalega v skladu s predpisi tudi namenjeni.

6.2. Naloge Slovenske vojske pri reševanju v primeru nesreč v gorah

Sodelovanje Slovenske vojske v primeru nesreč v gorah je določeno z usmeritvami ministra za obrambo. S temi usmeritvami določene naloge obsegajo nesreče v visokogorju in v sredogorju ter nesreče na težko dostopnem ali težko prehodnem terenu na celotnem območju države (tudi soteske, stene, gozdovi ipd.).

Osnovna naloga Slovenske vojske je zagotoviti usposobljenost, opremljenost in pripravljenost dela pripadnikov in enot za potrebe:

- zaščite in reševanja pripadnikov Slovenske vojske v primeru nesreč v gorah ter na težko dostopnih ali težko prehodnih terenih,
- zaščite in reševanja udeležencev aktivnosti, katerih nosilec je Slovenska vojska in
- za potrebe nudenja pomoči pri civilnih akcijah zaščite in reševanja v gorah. V skladu s tem ima Slovenska vojska nalogo zagotoviti razpoložljive vire za delovanje na podlagi zahtev civilne zaščite (glej dokument GŠSV, 2002f).

6.3. Načini delovanja Slovenske vojske v primeru nesreč v gorah

Slovenska vojska ima v načrtu delovanja v primeru nesreče v gorah opredeljene tri oblike delovanja, in sicer (1) helikoptersko reševanje, (2) reševanje na klasičen način in (3) obsežne iskalno reševalne akcije.

V praksi se največkrat pokaže potreba po sodelovanju Slovenske vojske v prvi varianti (helikoptersko reševanje), pa tudi v tem primeru gre pri civilnih akcijah reševanja navadno

zgolj za angažiranje vojaškega helikopterja in ne za angažiranje celotne helikoptersko reševalne skupine.

V 1. varianti (helikoptersko reševanje) Slovenska vojska organizira helikoptersko reševalno skupino, ki lahko pri nesrečah v gorah izvaja naloge: zagotovitev dostopa do ponesrečencev, zavarovanje mesta nesreče, zdravniška oskrba ponesrečencev, transport reševalnih skupin in opreme v bližino mesta nesreče, helikopterski transport ponesrečencev, reševanje iz žičnic ter iskalne akcije s helikopterjem. Naloge po tej varianti se seveda izvajajo samo v okoljih in v vremenskih razmerah, ki dopuščajo helikoptersko reševanje.

Sestava helikopterske reševalne skupine v tej varianti je stalna in je razpoložljiva vse dni v letu, seveda pa je lahko v različnih stopnjah pripravljenosti. Helikoptersko reševalno skupino sestavlja sedem pripadnikov in je naslednje sestave: dva vojaška gorska reševalca-letalca, zdravnik letalec-reševalec, medicinski tehnik letalec-reševalec in trije člani posadke reševalnega helikopterja.

V 2. varianti (reševanje na klasičen način) se naloge lahko izvajajo samostojno ali kot podpora helikopterskemu reševanju. Posebne naloge v tej varianti so: klasičen transport ponesrečencev, usmerjanje posadke helikopterja ter iskalne akcije v visokogorju brez uporabe helikopterja. Po tej varianti se naloge izvajajo v okoljih in v vremenskih razmerah, ko je helikoptersko reševanje nemogoče oziroma, ko okoliščine zahtevajo uporabo klasičnih načinov reševanja.

Sestava skupine za izvajanje iskalnih in reševalnih akcij po tej varianti je odvisna od števila razpoložljivih gorskih reševalcev v sestavi Slovenske vojske in šteje do 27 pripadnikov.

3. varianta (obsežne iskalno reševalne akcije) dodatno predvideva še: iskanje in reševanje pogrešanih v sredogorju in na lažje dostopnih terenih, reševanje posameznikov iz manjših in lažje dostopnih plazov ter iskanje pogrešanih oseb ali skupin s pomočjo letal. Za izvajanje iskalno reševalnih akcij po tej varianti Slovenska vojska načrtuje angažiranje razpoložljivih sil glede na stanje pripravljenosti (glej dokument GŠSV, 2002f).

6.4. Stopnje pripravljenosti Slovenske vojske za reševanje v gorah

Zaradi značilnosti nesreč v gorah, ki terjajo čimhitrejše posredovanje reševalcev v različnih vremenskih pogojih, mora tudi pripravljenost Slovenske vojske za izvajanje nalog reševanja v gorah biti bistveno podrobneje opredeljena ter na višji ravni, kot je to primer za izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči v primeru drugih vrst nesreč.

Stopnje pripravljenosti morajo zagotoviti ustrezen in pravočasen odziv na postavljene zahteve po angažiranju. V načrtu delovanja Slovenske vojske v primeru nesreč v gorah so predvidene različne stopnje pripravljenosti in so določene kot stopnja "0", "1" in "2". Med seboj se razlikujejo predvsem glede na odzivni čas.

V stopnji "0" se ne predvideva angažiranje za reševanje, kar pomeni, da njeni pripadniki aktivnosti v gorah ne izvajajo ter se niti ne pričakuje zahtev za pomoč s strani civilnih reševalnih organizacij. Posadke helikopterjev ter reševalci izvajajo svoje redne naloge. Ker pa seveda nesreča nikoli ne počiva, ta stopnja pripravljenosti ne pomeni, da reševalne skupine v tej stopnji ne morejo in niso pripravljene za posredovanje, kar je tudi v praksi največkrat primer. Vedno obstajajo namreč ažurni pregledi dosegljivosti članov reševalnih skupin za primer potrebe po uvedbi višje stopnje pripravljenosti ali za primer potrebe po posredovanju. Odzivni čas je sicer nekoliko daljši, pa vendar v delovnem času še vedno dokaj kratek.

V sezonskih obdobjih, ko je število obiskovalcev večje in je glede na to večja tudi verjetnost nesreč v gorah ter v času množičnejših prireditvev ali pohodov v gorah, se reševalne skupine Slovenske vojske nahajajo v pripravljenosti, ki je označena kot stopnja "1", ob večjih aktivnostih pa tudi v stopnji pripravljenosti "2".

V stopnjah "1" in "2" je tako določeno, da mora biti posadka helikopterja v Letalski bazi Brnik prisotna vsak dan od 07:00 ure do sončnega zahoda, v tem času pa mora biti pripravljena za polet helikopterja v 15 minutah. Pripravljenost članov reševalnih skupin se giblje od stalne dosegljivosti do pripravljenosti na domu. Glede na vrsto aktivnosti se po potrebi helikopterska reševalna skupina ali skupina gorskih reševalcev nahaja na lokaciji ali v neposredni bližini lokacije izvajanja aktivnosti s takojšnjo pripravljenostjo za reševanje. To je primer ob večjih prireditvah, kot so na primer biatlon na Pokljuki, skoki v Planici, pohod sto

žensk na Triglav, večje aktivnosti Slovenske vojske in še številnih drugih (glej dokument GŠSV, 2002f).

6.5. Postopki alarmiranja v Slovenski vojski za reševanje v gorah

Eden najpomembnejših dejavnikov, od katerega je odvisna pravočasnost in učinkovitost reševalne akcije v gorah, je postopek aktiviranja helikopterja. Aktiviranje gorskih reševalcev namreč zahteva in tudi dovoljuje nekoliko več časa, ne glede na to ali gre za helikoptersko ali klasično reševanje, posadka helikopterja pa je tista, ki mora v ugodnih vremenskih razmerah z ukrepanjem pričeti prva.

V tem smislu je bilo v zadnjih letih v okviru Slovenske vojske ter Ministrstva za obrambo kar nekaj razprav, ki so privedle tudi do določenih sprememb. Precej togo razumevanje zakonskih predpisov, ki opredeljujejo vključevanje Slovenske vojske v naloge zaščite, reševanja in pomoči izključno na podlagi odločitve Vlade, v nujnih primerih pa ministra za obrambo na predlog poveljnika CZ RS, se je namreč ravno na področju reševanja v gorah pokazalo kot precej neustrezno in je v mnogočem zaviralo hitro in uspešno pomoč Slovenske vojske v teh primerih. Problemi so bili predvsem naslednji:

- aktiviranje virov Slovenske vojske je bilo tudi v teh primerih, ko je potrebno čimhitrejšo ukrepanje dokaj zapleteno in postopek dolgotrajen,
- postopek je bistveno zmanjševal "konkurenčnost" Slovenske vojske pri izvajanju nujnih nalog zaščite in reševanja, saj je bilo centrom za obveščanje enostavneje aktivirati helikopter Letalske enote Policije, kjer tako zamudnih postopkov niso poznali (o aktiviranju policijskega helikopterja odloča neposredno Operativno komunikacijski center Policije na predlog pristojnega centra za obveščanje),
- v praksi se je dogajalo, da je bila zahteva po aktiviranju vojaškega helikopterja podana šele tedaj, ko je bilo ugotovljeno, da policijski helikopter zaradi različnih razlogov naloge ne bo mogel opraviti, to pa je pomenilo dokaj pozno aktiviranje ter je posledično tudi nudilo podlago za ocene o nepripravljenosti ter nepravočasnem ukrepanju Slovenske vojske.

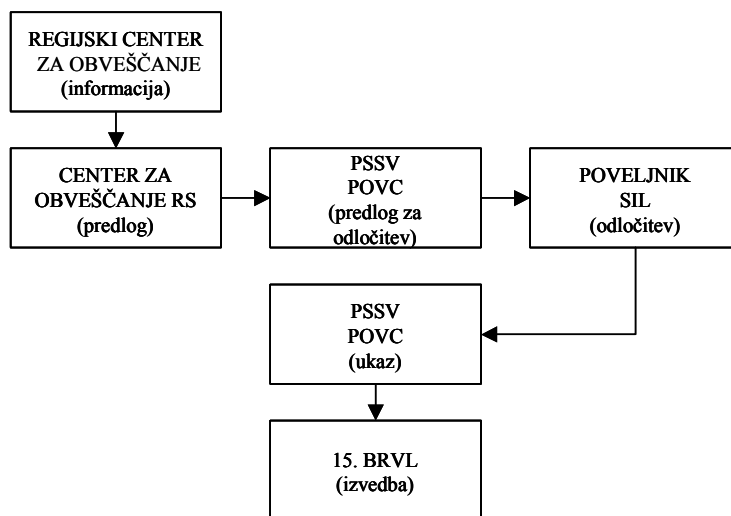
Na podlagi zgoraj navedenih dejstev je bilo ugotovljeno, da je potrebno za nujne primere postopke aktiviranja bistveno poenostaviti. Pokazala se je potreba, da se čimveč pooblastil za

odločanje o omejeni uporabi sil in sredstev Slovenske vojske za izvajanje nujnih nalog v skladu z zakonskimi določili prenese na poveljnika sil Slovenske vojske.

Tako je bil v letu 2002 postopek aktiviranja vojaškega helikopterja za potrebe reševanja v gorah deloma poenostavljen in v določeni meri približan sistemu aktiviranja, kot ga pozna Policija. Minister za obrambo je pristojnosti za odločanje o aktiviranju vojaškega helikopterja prenesel na poveljnika sil Slovenske vojske.

Postopek aktiviranja po teh spremembah je tak, da ReCO potrebo po aktiviranju vojaškega helikopterja posreduje CORS, ta pa naprej Poveljniškemu centru Slovenske vojske. POVC zahtevo neposredno posreduje poveljniku sil, ki odloči o angažiranju helikopterja, na podlagi česar POVC izvede alarmiranje posadke helikopterja v skladu z obstoječim postopkovnikom (glej dokument GŠSV, 2002f).

Shema 6.5.1.: Aktiviranje helikopterja Slovenske vojske

Prirejeno po: dokument GŠSV, 2002f.

Od postopka, ki ga za aktiviranje helikopterja izvaja Policija, je širša le še zahteva po vsakokratni posebni odločitvi poveljnika sil, kar pa zaradi ustrezne organiziranosti dežurne službe znotraj vojske ne zahteva prevelike izgube časa.

6.6. Vodenje in poveljevanje pri reševanju v gorah

Iz obstoječih normativnih dokumentov, ki opredeljujejo vodenje v primeru izvajanja reševalnih akcij v gorah ter iz načrta delovanja Slovenske vojske v primeru nesreč v gorah je razvidno, da so odnosi ter postopki skladni z načeli, ki sem jih povzel v splošnem poglavju o vodenju sil za zaščito, reševanje in pomoč ter poveljevanju pripadnikom Slovenske vojske.

V vseh variantah po izvedenem aktiviranju oziroma alarmiranju iskalno reševalne akcije vodi vodja reševanja, ki odloča o načinu angažiranja posameznih reševalnih skupin oziroma reševalcev ter odloča o načinu izvajanja reševanja, pripadniki vojske pa so dolžni upoštevati njegova navodila in usmeritve (glej dokument GŠSV, 2002f).

6.7. Omejitve in varnostni ukrepi pri helikopterskem reševanju v gorah

Ob že splošnih omejitvah sodelovanja slovenske vojske pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči pa seveda obstajajo še posebne omejitve v zvezi s helikopterskim reševanjem oziroma uporabo helikopterja. Te omejitve so dokaj stroge, njihovo spoštovanje pa preprečuje nepotrebne zaplete pri tehnično zahtevnem izvajanju reševanja.

Najbolj popolno so omejitve zajete v uredbi o zaščiti, reševanju in pomoči z uporabo zrakoplovov, najpomembnejše pa so:

- pri reševalnih akcijah se lahko uporabljajo tiste oblike reševanja, katere dopuščajo vremenski in drugi pogoji, pri čemer je potrebno zagotoviti ustrezno varnost reševalcev,
- helikoptersko reševanje lahko izvajajo izključno pripadniki s pridobljenimi potrdili o strokovni usposobljenosti v skladu z uredbo o izvajanju zaščite, reševanja in pomoči z uporabo zrakoplovov,
- vojaški zrakoplovi pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči ne smejo imeti oborožitve,
- vsi angažirani zrakoplovi morajo imeti sredstva zvez, ki omogočajo radijske zveze med posadko, reševalci letalci in vodjem reševanja. Pri zahtevnih nalogah morajo imeti zrakoplovi vgrajene naprave za registracijo pogovorov in naprave za registracijo parametrov leta.

6.8. Obseg sodelovanja Slovenske vojske pri helikopterskem reševanju v gorah

V zadnjem delu bom z obdelavo in primerjavo zbranih podatkov prikazal obseg sodelovanja Slovenske vojske pri helikopterskem reševanju v gorah. Uporabil bom podatke za petletno obdobje od leta 1999 do 2003. Zanima me predvsem primerjava istovrstnih podatkov med posameznimi leti ter ugotavljanje trendov pri sodelovanju Slovenske vojske na tem področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Poleg podatkov o angažiranju Slovenske vojske bom za primerjavo navedel tudi nekatere podatke o angažiranju Policije, kar bo še boljše predstavilo delež vojske pri helikopterskem reševanju v gorah.

Za vse podatke sem kot vir uporabil biltene o naravnih in drugih nesrečah v Republiki Sloveniji, ki jih za vsako leto izdaja URSZR. Ker gre pri predstavitvi podatkov v teh biltenih vsako leto za enako metodologijo, so podatki medsebojno primerljivi, tako med posameznimi leti kot tudi med različnimi subjekti reševanja v gorah. Vsi viri podatkov so natančneje navedeni pri vsaki od preglednic, na katero se tekstovna analiza nanaša.

Pri zbiranju in obdelavi podatkov za vsako posamezno leto in skupno za celotno obravnavano obdobje sem se osredotočil na naslednje kategorije, ki jih bom tudi podrobneje predstavil: število opravljenih helikopterskih reševanj, število opravljenih ur letenja pri helikopterskih reševanjih ter stroški uporabe helikopterja pri reševanjih v gorah.

Preglednica 6.8.1.: Število intervencij s helikopterjem pri reševanju v gorah

Intervencije	Število intervencij po letih					Skupaj
	1999	2000	2001	2002	2003	
Vse intervencije	67	114	121	115	85	502
Helikopter SV	23	20	27	39	15	124
Helikopter Policije	44	94	94	76	70	378

Viri: URSZR, 2000: 54, 2001: 57, 2002: 63, 2003: 68, 2004:56.

Podatki kažejo, da je bilo v obravnavanem petletnem obdobju vseh helikopterskih intervencij 502, od tega jih je helikopter Slovenske vojske opravil 124, kar je 24,7 odstotkov. Če pogledamo angažiranje v posameznih letih vidimo, da je število intervencij vojaškega helikopterja naraščalo vse do leta 2002, v letu 2003 pa je strmo upadlo.

Med razlogi za ta padeč je prav gotovo tudi angažiranje v poskusnem projektu nujne medicinske pomoči, ki se je pričel ravno to leto in ki še vedno zahteva obsežno uporabo vojaških helikopterjev za te naloge³.

Največ intervencij helikopterja Slovenske vojske je bilo v letu 2002, ko jih je bilo 39 ali kar 31,5 odstotkov vseh v obdobju petih let. Če pa podatke o številu intervencij vojaškega helikopterja primerjamo s številom vseh helikopterskih reševanj v gorah, je bil delež vojske najvišji v letih 1999 (34,3 odstotke), najmanjši pa poleg leta 2003 tudi leta 2000 (v obeh primerih 17,5 odstotka vseh intervencij).

Ko z angažiranjem vojaškega helikopterja primerjamo podatke o angažiranju helikopterja Policije v istem obdobju vidimo, da so številke pri uporabi slednjega bistveno višje, saj je v tem obdobju policijski helikopter posredoval kar v 75,3 odstotkih vseh helikopterskih intervencij. Nekatero razloge za to razliko bom poskušal opredeliti kasneje.

Preglednica 6.8.2.: Število opravljenih ur letenja pri reševanju v gorah

Intervencije	Število ur letenja po letih					Skupaj
	1999	2000	2001	2002	2003	
Vse intervencije	114	172	194	166	115	761
Helikopter SV	38	33	52	63	22	208
Helikopter Policije	76	139	142	103	93	553

Viri: URSZR, 2000: 54, 2001: 57, 2002: 63, 2003: 68, 2004:56.

³ Projekt nujne medicinske pomoči obsega prevoze bodisi poškodovanih v prometnih nesrečah do bolnišnic, pa tudi prevoze poškodovanih in obolelih med posameznimi bolnišnicami.

Zanimiva je tudi primerjava o opravljenih urah letenja s helikopterjem pri reševanju v gorah v posameznih letih. Skupaj je bilo v obdobju od 1999 do 2003 v 502 intervencijah opravljenih 761 ur letenja, kar je v povprečju 1 ura 31 minut na eno intervencijo. Od tega skupnega števila ur je helikopter Slovenske vojske opravil 208 ur ali 27,3 odstotke.

Povprečno je za eno intervencijo helikopter Slovenske vojske potreboval 1 uro in 40 minut letenja, kar je za spoznanje več od povprečja pri vseh helikopterskih reševanjih. Razmerje po posameznih letih je dokaj podobno.

Tudi pri analizi ur letenja vojaškega helikopterja lahko podobno kot pri številu intervencij ugotovimo, da jih je bilo največ leta 2002, ko jih je bilo opravljenih kar 30,2 odstotka od vseh v obdobju petih let (najmanj leta 2003 z 10,6 odstotka).

Število opravljenih ur letenja helikopterja Policije je glede na večje število intervencij tudi sorazmerno večje, povprečno število ur na eno intervencijo pa ne odstopa bistveno od podatkov, ki veljajo za helikopter Slovenske vojske.

Iz predstavljenih podatkov lahko zaključimo, da je uporaba helikopterja pri reševanju v gorah dokaj razširjena, saj število ur letenja predstavlja povprečno kar 25 minut letenja vsak dan v letu.

Seveda tak obseg uporabe helikopterja povzroča tudi dokaj visoke stroške, kar bom prikazal v naslednji preglednici. Pri tem bom pri skupnih stroških upošteval tako stroške vojaškega in policijskega helikopterja kot tudi stroške GRS, osredotočil pa se bom seveda na stroške Slovenske vojske.

Preglednica 6.8.3.: Stroški uporabe helikopterja Slovenske vojske pri reševanju v gorah

Intervencije	Stroški reševanja v gorah v 000 SIT					Skupaj
	1999	2000	2001	2002	2003	
Helikopter SV	10.500	10.395	18.720	22.906	7.902	70.423
Skupni stroški	34.445	52.551	74.236	72.629	46.232	280.093

Opomba: V vrstici "skupni stroški" so zajeti stroški uporabe helikopterja Slovenske vojske in Policije ter stroški reševanja v gorah, ki jih je imela GRS.

Viri: URSZR, 2000: 49, 2001: 54 in 57, 2002:58 in 63, 2003: 63 in 68, 2004: 51.

Skupni stroški reševanja v gorah so v obdobju od leta 1999 do 2003 znašali nekaj več kot 280 milijonov tolarjev in so se gibali od 34 in pol milijonov leta 1999 do dobrih 74 milijonov leta 2001. Od skupnih stroškov so bili stroški uporabe helikopterja Slovenske vojske 70 in pol milijonov, helikopterja Policije pa dobrih 189 milijonov tolarjev. Preostanek predstavljajo stroški GRS, ki so znašali nekaj več kot 20 in pol milijonov tolarjev.

Če pogledamo samo stroške uporabe helikopterja Slovenske vojske za reševanje v gorah iz podatkov vidimo, da so se skladno z večjim številom intervencij in potrebnih ur letenja stroški povečevali do leta 2002 ter se zaradi že pojasnjenega upada števila intervencij v letu 2003 tudi ustrezno zmanjšali.

Stroški uporabe helikopterja Slovenske vojske predstavljajo 25,1 odstotka glede na skupne stroške reševanja v gorah, in sicer največ v letih 1999 in 2002. Povprečni stroški enega posredovanja helikopterja Slovenske vojske v petih letih so bili nekaj več kot 560 tisoč tolarjev.

Vsi ti podatki nedvoumno kažejo, da je helikoptersko reševanje v gorah dokaj drago, to pa pred vse reševalne službe postavlja zahtevo, da je potrebno tako vrsto reševanja uporabljati racionalno, torej takrat, ko tako vremenske razmere kot tudi stanje ponesrečencev omogočata učinkovito reševanje ter smotrno uporabo helikopterja.

6.9. Nekateri dileme pri izvajanju reševanja v gorah

Za konec tega poglavja se bom dotaknil še nekaterih dilem v zvezi z reševanjem v gorah. Seveda je teh dilem več, sam pa se bom na kratko osredotočil predvsem na štiri, ki se mi zdijo pomembne in vredne omembe. To so dileme v zvezi z utemeljenostjo izvajanja helikopterskega reševanja v gorah, razlogi za vedno večkrat predlagano profesionalizacijo reševanja v gorah, financiranjem reševanja v gorah ter dileme v zvezi z izbiro, kateri sam pravim "izbira barve helikopterja" za izvedbo reševanja. Moj namen pri tem ni te dileme

razrešiti, temveč le opozoriti na njih kot na ene ključnih elementov, ki opredeljujejo delovanje Slovenske vojske pri izvajanju reševalnih akcij v primeru nesreč v gorah.

6.9.1. Upravičenost helikopterskega reševanja v gorah

Utemeljitev uporabe helikopterja za gorsko reševanje ter oris pozitivnih in negativnih vidikov takega reševanja dokaj jasno podaja Šegula. Po njegovem je uporaba helikopterja za potrebe reševanja v gorah utemeljena iz več razlogov. Helikopter je odlično prevozno sredstvo, ki reševalce najhitreje pripelje na kraj reševanja, s svojimi manevrskimi sposobnostmi omogoča in bistveno skrajša reševalni poseg, olajša in skrajša prevoz ponesrečenca v zdravstveno oskrbo in že med prevozom omogoča dajanje prve pomoči, reševalci so manj izpostavljeni naporom pri plezanju ter prenašanju opreme in ponesrečencev. Slabosti reševanja s helikopterjem pa so zelo draga uporaba, odvisnost od vremenskih razmer, zmanjševanje sposobnosti na velikih nadmorskih višinah, velika ranljivost helikopterja, ko je lahko usodna vsaka napaka kateregakoli člana posadke, pa tudi nenadne vremenske spremembe (Šegula v Donaj, 2000: 30).

Navedena utemeljitev uporabe helikopterja je dovolj slikovita, saj dobro pojasnjuje, kakšne so njene prednosti in slabosti. Na uporabo helikopterja negativno vpliva edino cena helikopterskega reševanja, vse drugo pa je posledica klimatskih in meteoroloških pogojev, ki ne morejo vplivati na oceno o utemeljenosti uporabe helikopterja. Iz te utemeljitve izhaja ključna ugotovitev, da je uporaba helikopterja pri reševanju v gorah z vidika ponesrečenca in uspešnosti reševalne akcije vsekakor utemeljena, z vidika stroškov takega posredovanja pa morajo pristojni organi njegovo uporabo pri vsakem posredovanju posebej pretehtati in ugotoviti ekonomičnost uporabe v zvezi z pričakovanim izidom reševalne akcije ter pogoji njegove uporabe.

V zvezi s to dilemo menim, da helikoptersko reševanje v gorah v sodobni družbi nima prave alternative in je vsekakor nujno potrebno. Pri tem pa je seveda nujno potrebno tudi upoštevati načela racionalnosti, učinkovitosti ter ekonomičnosti. Potrebno je vzpostaviti pravičen in učinkovit sistem financiranja helikopterskega reševanja ter opredeliti in uveljaviti tudi sistem odgovornosti reševanih, v kolikor je reševanje izvedeno zaradi njihove malomarnosti ali neupoštevanja pravil hoje in bivanja v gorah, kar ima za posledico dokaj visoke stroške njihovega reševanja.

6.9.2. Profesionalizacija reševanja v gorah

Naslednja dilema v tem sklopu je: profesionalizacija reševanja v gorah - da ali ne. V literaturi, predvsem v različnih člankih, najdemo številne utemeljitve tako za prvo, kot tudi za drugo opcijo. Pri tem bom povzel dve razmišljanji, ki to dilemo nekoliko osvetljujeata.

Nesporno je, da je pri nesrečah v gorah za ponesrečenca najpomembnejši odzivni čas, to je čas od nastanka poškodbe do strokovne medicinske oskrbe. Obveščanje o nesreči danes ni več problematično zaradi dobre organiziranosti centrov za obveščanje in vse bolj razširjene uporabe sodobnih komunikacijskih sredstev.

Največji problem danes predstavlja hitrost aktiviranja moštva za reševanje. Pripravljenost tako zdravnikov kot gorskih reševalcev je povsem ustrezna le ob vikendih in na vrhuncu letne sezone. Pri tem moramo pri zdravniškem osebju upoštevati, da morajo v času dežurstva opravljati tudi razne druge naloge v sistemu zdravstvenega varstva, kar včasih onemogoča ali vsaj otežuje njihovo takojšnje angažiranje v primeru potrebe. Pri gorskih reševalcih pa je bistveno to, da je njihovo opravljanje nalog v okviru gorske reševalne službe povsem prostovoljno in vzporedno opravljanju rednih službenih obveznosti, kar ravno tako lahko predstavlja oviro pri hitrem odzivanju v primeru nesreč. Tu seveda pomembno vlogo igrajo tudi delodajalci oziroma njihov posluš za izvajanje takih aktivnosti s strani zaposlenih, še posebno, če so aktivnosti usposabljanja, urjenja in dejanskega reševanja dokaj pogoste. Tudi sama dosegljivost helikopterja danes ni več problem, zaradi njegove večnamenskosti in s tem povezanega opravljanja različnih drugih nalog pa se lahko zgodi, da ga ni mogoče aktivirati v slehernem trenutku (Šegula in Tomazin v Donaj, 2000: 30 - 31).

Po mnenju Šegule bi bilo zaradi zgoraj navedenega potrebno gorsko reševanje profesionalizirati. Za učinkovito reševanje bi potrebovali helikopterje, ki bi bili vedno dosegljivi in pripravljeni na takojšen vzlet, kakor tudi poklicne reševalce letalce, zdravnike reševalce letalce in vso opremo, ki omogoča njihovo uspešno delo. Posadk bi potrebovali toliko, da bi lahko delo potekalo v izmenah (Šegula v Donaj, 2000: 31 - 32).

Mnenje druge strani glede profesionalizacije helikopterskega reševanja pa med drugimi predstavlja Demšar (1999: 6). Tudi on v zadnjem času ugotavlja vse glasnejše zahteve po profesionalizaciji reševalnih služb ali vsaj njihovih jeder, pri tem pa meni, da bo na nekaterih

področjih zaščite in reševanja morda res potrebno okrepiti poklicne sestave, medtem ko za širšo profesionalizacijo teh služb ni nikakršne potrebe. Kot pravi, smo v dosedanjem razvoju sil za zaščito, reševanje in pomoč dosegli sprejemljivo razmerje med prostovoljnimi in poklicnimi sestavami, širša profesionalizacija teh služb pa bi lahko imela usodne posledice za nadaljnji razvoj prostovoljnega dela na tem področju.

6.9.3. Financiranje reševanja v gorah

Reševanje v gorah je v naši državi tradicionalno prostovoljno in brez stroškov za reševane, čeprav je posredovanja vedno več in tudi za manjše poškodbe. Reševani niso udeleženi v kritju stroškov reševanja ne glede na to, zaradi kakšnega vzroka je do poškodbe prišlo, tudi če je nesrečo povzročila njihova malomarnost, neustrezna opremljenost in podobno. V različnih alpskih državah je financiranje reševanja v gorah urejeno dokaj različno in sega od načina, kot ga poznamo pri nas, do rešitev, da morajo biti obiskovalci gora posebej zavarovani preko zavarovalnice, sicer stroške reševanja v primeru nesreče krijejo sami. Ponekod del stroškov v vsakem primeru krijejo reševani.

Na podlagi analize Peterlin (2002: 473) ugotavlja da se v zadnjem obdobju vztrajno zmanjšuje delež sredstev, namenjenih za financiranje nalog zaščite, reševanja in pomoči iz državne pristoynosti, kar bistveno vpliva na delo reševalnih služb, s tem pa tudi služb, ki so zadolžene za reševanje v gorah. Na usposobljenost in pripravljenost reševalcev zmanjševanje sredstev zaenkrat še ne vpliva občutno, ob nadaljevanju tega trenda pa bi se posledice lahko odrazile tudi na teh področjih, še zlasti v primeru potrebe po krčenju nekaterih dražjih programov urjenja in vaj, kamor prav gotovo sodi helikoptersko reševanje v gorah.

V pogledu financiranja reševalnih akcij je področje helikopterskega reševanja dokaj neurejeno in problematično. Stroške uporabe helikopterja za preživele krije URSZR, za smrtno ponesrečene pa bi morala poskrbeti občina, v kateri je imel ponesrečenec stalno prebivališče. V praksi se dogaja, da nekatere občine zaradi lastnih proračunskih težav vseh stroškov ne poravnajo. Za kritje stroškov reševanja tujcev bi moralo poskrbeti Ministrstvo za zdravje, vendar zagotavlja letno le dve tretjini potrebnih finančnih sredstev. Zavod za zdravstveno zavarovanje krije stroške nudenja nujne medicinske pomoči na cesti, ne pa tudi reševanja v gorah (glej Donaj, 2000: 58). Iz opisanega vidimo, da je povračilo stroškov uporabe helikopterja, ki so dokaj visoki, lahko tudi velik problem.

Velik del stroškov reševanja v gorah bremeni neposredno proračun MORS. Pri tem mislim tako na angažiranje reševalnega osebja ter pilotov helikopterjev, ki so v Slovenski vojski zaposleni, stroške URSZR, ki je organ v sestavi MORS ter tudi na to, da MORS prispeva kar nekaj sredstev tudi za delovanje GRS. Habjanič je v razgovoru povdaril, da se bo z mogočo profesionalizacijo reševanja ta problem še bolj izpostavil.

6.9.4. Odločanje o "barvi helikopterja" za izvedbo reševanja

Za konec se moram dotakniti še trenutka, ko pristojni Center za obveščanje prejme zahtevo za angažiranje helikopterja in je potrebno sprejeti odločitev, ali bo angažiran policijski ali vojaški helikopter. Podatki jasno kažejo, da je angažiranost helikopterja Policije bistveno večja kot vojaškega, razlogi za to pa so verjetno različni in njihovo spoznavanje bi zahtevalo podrobnejšo analizo.

Nedvomno je eden pomembnejših vzrokov tradicija, s čemer se je v razgovoru strinjal tudi Habjanič. Dolgo časa je pač policijski helikopter bil edini, ki je reševanje v gorah izvajal in s tem je verjetno povezana tudi večja "navajenost" reševalcev na uporabo tega. Celo na spletni strani URSZR je navedeno načelo, da se pri reševanju v gorah prednostno uporabi policijski helikopter. Zanimivo je, da je pri tem situacija ravno nasprotna kot pri uporabi helikopterja za gašenje požarov.

Drugi dejavnik, ki je po moji oceni ravno tako odločilen, je hitrejše in enostavnejše aktiviranje helikopterja Policije, o čemer je bilo v enem prejšnjih poglavij že govora. V preteklosti je namreč od trenutka posredovanja zahteve do trenutka, ko je posadka dobila nalogo za izvedbo reševalne akcije, Slovenska vojska porabila občutno več časa, pa tudi proces odločanja je bil bistveno bolj zapleten. Kot sem že pojasnil, je bil pred kratkim ta sistem v okviru vojske in MORS nekoliko poenostavljen, kar je ta dejavnik naredilo manj pomemben, verjetno pa izkušnje iz preteklosti ostanejo prisotne še določeno obdobje.

Še en dejavnik me je zanimal v tem okviru, to pa je cena ure letenja vojaškega in policijskega helikopterja. Tudi za to primerjavo sem izbral obdobje od leta 1999 do 2003. Leta 1999 je bila ta cena pri obeh helikopterjih enaka in je znašala 280.000 SIT in tudi leta 2003 je bila skoraj enaka, saj je za vojaški helikopter znašala 363.000 SIT, za policijski pa 361.000 SIT

na uro. Tako je v obeh primerih cena v petih letih narasla za približno 77 odstotkov. Gibanje cen skozi to petletno obdobje pa je bilo dokaj različno.

Preglednica 6.9.4.1.: Primerjava cen ure letenja helikopterja Slovenske vojske in Policije

Leto	Cena ure letenja (v 000 SIT)		Porast cene glede na preteklo leto (v %)	
	SV	Policija	SV	Policija
1999	280	280	-	-
2000	315	276	12,5	-1,4
2001	360	358	14,3	29,7
2002	361	433	0,3	20,9
2003	363	361	0,6	-16,6

Vir: URSZR, 2000: 49, 2001: 54, 2002: 57, 2003: 63, 2004: 51.

Predstavljeni podatki nazorno ponazarjajo različno gibanje cen ure letenja policijskega in vojaškega helikopterja. Medtem ko pri ceni vojaškega opazimo približno enak dvig cene v prvih dveh letih in nato zopet približno enak a komaj zaznaven dvig v naslednjih dveh, pa je pri policijskem gibanje dosti občutnejše, od manjšega padca cene v prvem letu in dokaj velikega padca v zadnjem, do presenetljivo visokih porastov v vmesnih dveh letih. Tako je bila cena ure letenja helikopterja Policije na primer v letu 2002 kar za 20 odstotkov višja od cene helikopterja Slovenske vojske. Koliko je ta cena dejansko vplivala na odločitve o izbiri helikopterja je sicer težko ugotovljivo in v zvezi s tem ne nameravam podajati nikakršnih zaključkov, čeprav podatki kažejo, da je bilo angažiranje vojaškega helikopterja v odstotkih največje ravno v tem letu.

7. ZAKLJUČEK

V sistemu varstva Republike Slovenije pred naravnimi in drugimi nesrečami ima v skladu z zakonskimi določili določene naloge tudi Slovenska vojska. Vojsko in obrambna sredstva je mogoče uporabiti za zaščito, reševanje in pomoč, če razpoložljive sile in sredstva ne zadoščajo za nujno reševanje in pomoč in če vojska ni nujno potrebna pri opravljanju obrambnih nalog. Slovenska vojska sodeluje v skladu s svojo organiziranostjo, opremljenostjo in usposobljenostjo. Poleg tega so poveljstva in enote Slovenske vojske dolžni izvajati potrebne ukrepe za lastno zaščito in reševanje.

Naloge ter način vključevanja Slovenske vojske v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami so opredeljeni v različnih zakonih, predvsem v zakonu o obrambi in zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, pa tudi v raznih drugih dokumentih, sprejetih na državni ravni, predvsem v resoluciji o strategiji nacionalne varnosti ter v nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Slovenska vojska je z bolj sistematičnim načrtovanjem delovanja v sistemu zaščite, reševanja in pomoči pričela po letu 1999, ko je izdelala dokaj konkretne načrte za izvajanje nalog v primeru različnih vrst naravnih in drugih nesreč: poplava, potres, požar, nesreča v gorah, jedrska nesreča, visok sneg in žled, letalska nesreča, železniška nesreča, nesreča na morju ter ukrepi protibakterijske in biološke zaščite.

Na področju načrtovanja sta ključni vprašanji realnost načrtov ter njihova usklajenost z drugimi subjekti. Če je realnost načrtovanja osnova za uspešno izvajanje nalog, potem je usklajenost načrtovanja drugi pogoj za uspešno delovanje in sodelovanje pri realizaciji načrtovanih aktivnosti. Del nalog Slovenske vojske ima podlago in je usklajen z državnimi načrti, del nalog pa je bil v vojski opredeljen na podlagi lastne ocene o zmožnostih delovanja in sodelovanja pri izvajanju nalog zaščite in reševanja.

Način in obseg sodelovanja Slovenske vojske bosta odvisna predvsem od naslednjih dejavnikov: (1) izražene potrebe lokalnih ali državnih oblasti in Civilne zaščite ter odločitve pristojnih organov o angažiranju vojske, (2) zmožnosti Slovenske vojske, da zagotovi izvedbo določenih nalog, tako v kadrovske, materialnem kot organizacijskem smislu, (3) omejitev pri angažiranju, ki zagotavljajo potrebno varnost pripadnikov, objektov in sredstev Slovenske vojske ter (4) obsega izvajanja drugih zakonsko določenih nalog Slovenske vojske v času nesreče.

Ukinitev obveznega služenja vojaškega roka v letu 2003 je bila prelomnica, ki je pred Slovensko vojsko postavila velike izzive na vseh področjih delovanja tako glede načina zagotavljanja sil za izvajanje načrtovanih nalog, kot tudi glede vsebine in obsega nalog, ki jih Slovenska vojska lahko izvaja, tudi na področju zaščite, reševanja in pomoči. Ob tem je Slovenska vojska morala poiskati ustrezne rešitve zagotavljanja pripravljenosti sil, te rešitve pa je našla predvsem na področju usposobljenosti, opremljenosti in organiziranosti enot.

Od dejavnikov, ki pomembno vplivajo na način ter obseg angažiranja Slovenske vojske v nalogah zaščite, reševanja in pomoči se kot posebej pomembni kažejo trije, to so usposobljenost pripadnikov in enot za izvajanje nalog, pripravljenost za ukrepanje ter interes civilne sfere in pričakovanja javnosti glede vključevanja vojske v primeru naravnih in drugih nesreč.

Pri usposabljanju so vsebine zaščite, reševanja in pomoči zajete tako v temeljnem kot tudi v osnovnem vojaško strokovnem usposabljanju in se nadaljujejo tudi v nadaljnjih oblikah usposabljanja. Te vsebine so zajete v programih usposabljanja bodisi kot samostojne celote, bodisi kot del drugih tem.

O sodelovanju Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju odloča Vlada, v nujnih primerih pa minister za obrambo na predlog poveljnika CZ RS oziroma načelnik GŠSV po pooblastilu ministra za obrambo. Za odločanje o izvajanju nalog, ki zahtevajo izjemno kratek odzivni čas, kot sta na primer reševanje v gorah in gašenje požarov v naravi, ima pooblastilo za angažiranje helikopterjev in posadk tudi poveljnik sil Slovenske vojske.

V obdobju zadnjih petih let lahko opazujemo različne primere sodelovanja Slovenske vojske pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči. S posameznih vidikov je značilno predvsem angažiranje vojske v primerih potresa v Posočju in poplav leta 1998, plazu pod Mangartom in požara v Gorenju leta 2000 ter v nekaterih manjših in manj znanih primerih. V vseh teh primerih je bilo sodelovanje vojske potrebno in tudi pričakovano, med seboj pa se ti primeri razlikujejo tako po vrsti nalog kot tudi po načinu in obsegu angažiranja vojske in ne nazadnje tudi po uspešnosti njenega angažiranja.

Eno od področij v okviru nalog zaščite, reševanja in pomoči, kjer je sodelovanje Slovenske vojske dokaj pomembno in tudi vidno, je reševanje v gorah, predvsem reševanje z uporabo helikopterja.

Slovenska vojska ima v načrtu delovanja v primeru nesreč v gorah opredeljene tri variante, in sicer naloge v primeru helikopterskega reševanja, naloge v primeru reševanja na klasičen način ter naloge v primeru izvajanja obsežnih iskalno reševalnih akcij. Variante se med seboj razlikujejo po vrsti in obsegu nalog.

Na področju alarmiranja za reševanje v gorah je bilo v preteklosti precej težav zaradi dolgotrajnega in zapletenega sistema alarmiranja helikopterja, posadk in reševalnih skupin, po letu 2002 pa se je sistem alarmiranja dokaj poenostavil in sedaj že zagotavlja ustrezno odzivnost in s tem tudi konkurenčnost Slovenske vojske na tem področju.

V strokovni in tudi širši javnosti so deljena mnenja glede upravičenosti helikopterskega reševanja v gorah ter glede profesionalizacije reševanja v gorah. Poseben problem pa predstavlja financiranje te dejavnosti zaščite, reševanja in pomoči.

Verifikacija hipotez

Prva hipoteza se glasi: *"Slovenska vojska izvaja predvidene naloge zaščite, reševanja in pomoči skladno z določili zakonskih in podzakonskih aktov s tega področja in je v tem delu ustrezno vključena v sistem varstva pred naravnimi in dugimi nesrečami."*

Hipotezo lahko v prvem delu potrdimo v celoti, v drugem delu pa samo delno. V ustreznih zakonskih in podzakonskih aktih s področja zaščite, reševanja in pomoči je vloga Slovenske vojske dokaj natančno opredeljena, jasni so pogoji in postopki vključevanja vojske v izvajanje teh nalog kakor tudi odvisnost tega vključevanja od potreb in zahtev civilnih organizacij. Različni pravni akti vlogo Slovenske vojske opredeljujejo enotno in med njimi ne prihaja do nikakršnih nasprotij. Tako so ti akti ustrezna osnova za načrtovanje in izvajanje nalog Slovenske vojske v sistemu zaščite, reševanja in pomoči.

V Slovenski vojski so izdelani ustrezni načrti za nekatere najpogostejše vrste nesreč. V teh načrtih so konkretno določene splošne in posebne naloge poveljstev in enot. V načrtih je opredeljen tudi minimalen obseg sil in sredstev, ki mora biti razpoložljiv za izvajanje posameznih načrtovanih nalog.

Načrti bi v skladu z obstoječo zakonodajo morali imeti podlago v državnih načrtih zaščite in reševanja za posamezne vrste nesreč. Na tej točki pridemo do prvega problema, saj so v državnih načrtih zaščite in reševanja naloge Slovenske vojske določene dokaj splošno in se bolj ali manj v enaki dikciji ponavljajo v vseh načrtih, posameznih konkretnih nalog pa je pravzaprav določenih zelo malo. Tako Slovenska vojska v procesu načrtovanja nima jasno

določenih specifičnih nalog za posamezne vrste nesreč, zato je naloge pač opredelila glede na oceno lastnih zmožnosti.

Nekateri načrti delovanja Slovenske vojske ne izhajajo iz nalog, ki bi morale biti razvidne iz državnih načrtov in zato pristojni organi, ki so odgovorni za ukrepanje in vodenje aktivnosti ob raznih naravnih in drugih nesrečah, niti niso seznanjeni z nalogami in obsegom angažiranja, ki ga je zmožna zagotoviti Slovenska vojska v posameznih primerih. Rešitve niso nujno skladne s pričakovanji nosilcev načrtovanja, tako na državni kot tudi na lokalnih ravneh.

Opisane pomanjkljivosti na področju usklajenosti načrtovanja so nedvomno precejšnja ovira za ustrezno, usklajeno, pravočasno ter učinkovito delovanje. V tem kontekstu je tudi problematično pomanjkanje kakršnihkoli navodil za usklajevanje načrtov med poveljstvi in enotami Slovenske vojske, ki se nahajajo v določenem prostoru ter pristojnimi organi na regijskih in lokalnih ravneh.

Te ugotovitve govorijo o tem, da Slovenska vojska na vseh področjih še ni ustrezno vključena v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter da viri Slovenske vojske, ki so na razpolago in bi lahko bili uporabljeni v nalogah zaščite, reševanja in pomoči, niso uporabljeni v meri, kot bi za izvajanje teh nalog lahko bili glede na pripravljenost vojske.

Drugo hipotezo, da *"Slovenska vojska s svojimi načrti in njihovim izvajanjem zagotavlja ustrezno stopnjo usposobljenosti in pripravljenosti za izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči"* lahko potrdimo v celoti.

V prid potrditve hipoteze govorijo dejstva o tem, da se Slovenska vojska zaveda svojih nalog v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, da v skladu s svojimi zmožnostmi zagotavlja določene sile in sredstva za izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči ter določeno stopnjo njihove pripravljenosti in ustrezen sistem alarmiranja.

Naloge zaščite, reševanja in pomoči imajo vidno mesto v dokumentih načrtovanja in izvajanja usposabljanja v Slovenski vojski. Po mojih ugotovitvah so pripadniki Slovenske vojske v celoti dobro usposobljeni za lastno zaščito in reševanje znotraj in zunaj vojaških objektov in območij, ravno tako pa lahko na posameznih strokovnih področjih nudijo

pomembno pomoč z vključevanjem v izvajanje nalog sil za zaščito, reševanje in pomoč. Še posebej to velja za različne specialnosti znotraj Slovenske vojske, predvsem na področju inženirstva, RKBO, letalstva in izvajanja nalog v gorah, kjer gre za tehnično zahtevnejša sredstva in oblike delovanja.

Slovenska vojska v skladu s svojimi načrti zagotavlja določeno stopnjo pripravljenosti za delovanje v primeru naravnih in drugih nesreč, kar vsebuje tako zahteve po usposobljenosti in razpoložljivosti sredstev kot tudi zahteve glede odzivnega časa za izvajanje določenih nalog. Postopki alarmiranja enot po sprejeti odločitvi o njenem angažiranju so določeni v načrtih, ki omogočajo pravočasno in učinkovito uporabo enot glede na njihovo mirnodobno stopnjo pripravljenosti.

V svojih načrtih Slovenska vojska zagotavlja tudi določeno stopnjo pripravljenosti za izvajanje osnovnih nalog zaščite, reševanja in pomoči. Enote Slovenske vojske morajo zagotoviti sposobnost delovanja v primeru naravnih in drugih nesreč v določenih terminih glede na njihov status in glede na ukazano stopnjo pripravljenosti, ki je odvisna tako od stopnje ogroženosti kot tudi od vrste nalog, ki jih posamezne enote lahko izvajajo pri reševalnih akcijah. Na področju pripravljenosti je nekdanjo množičnost nadomestila pripravljenost manjšega obsega sil, a s tem tudi sil, ki lahko zagotovijo izvajanje ustreznih strokovno zahtevnejših nalog.

Tretja hipoteza se glasi: *"Pri nekaterih vrstah naravnih in drugih nesreč ter pri izvajanju nekaterih oblik reševanja je sodelovanje Slovenske vojske nepogrešljivo in predstavlja pomemben element zaščite, reševanja in pomoči."*

Tretjo hipotezo lahko na podlagi obravnavane vsebine v celoti potrdimo. Dejstvo je, da je vloga Slovenske vojske izjemno pomembna in občasno tudi nepogrešljiva predvsem pri nekaterih primerih naravnih in drugih nesreč, ki zahtevajo tehnično zahtevnejše oblike reševanja in pomoči. Tak primer je tudi reševanje v gorah, katerega sem izbral tudi za ključni primer pri potrditvi te hipoteze.

Obravnavani podatki za obdobje od 1999 do 2003 kažejo, da je Slovenska vojska opravila nekaj pod 25 odstotkov vseh helikopterskih reševanj pri nesrečah v gorah v tem obdobju ter opravila dobrih 27 odstotkov ur letenja, namenjenih reševanju v gorah. Tudi stroški uporabe

helikopterja Slovenske vojske v tem petletnem obdobju znašajo kar dobrih 25 odstotkov glede na skupne stroške reševanja v gorah.

Iz tega in predhodno predstavljenih primerov pa lahko tudi zaključimo, da je angažiranje Slovenske vojske kljub temu, da je za izvajanje določenih nalog pri zaščiti in reševanju dobro pripravljena in tudi ustrezno preizkušena v praksi, dokaj skromno glede na razpoložljive resurse. V primeru helikopterskega reševanja v gorah so pri odločanju o angažiranju helikopterja Slovenske vojske pomembni tudi tradicija in postopki aktiviranja, pri drugih primerih pa predvsem potrebe in interes civilnih organizacij.

Četrto hipotezo, da se je *"po suspenzu obveznega služenja vojaškega roka sposobnost Slovenske vojske za izvajanje nalog na področju zaščite, reševanja in pomoči zaradi manjših razpoložljivih sil zmanjšala"*, lahko dokaj prepričljivo zavrnemo.

Dejstvo je, da so v zadnjih letih bistvene spremembe glede sodelovanja Slovenske vojske pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči nastale predvsem na področjih številčnosti, odzivnem času, usposobljenosti ter obsegu nalog, ki jih pripadniki Slovenske vojske na tem področju lahko izvajajo.

Bistveno se je zmanjšal obseg sil, ki jih Slovenska vojska lahko v kratkem času zagotovi za ukrepanje v primeru naravnih in drugih nesreč, odzivni čas za zagotovitev večjega števila pripadnikov se je podaljšal, po drugi strani pa se je povečala usposobljenost razpoložljivih sil.

V času obveznega služenja vojaškega roka je namreč usposobljenost vojakov ciklično nihala glede na cikel usposabljanja posamezne generacije. S prehodom na poklicno vojsko in popolnjevanjem enot s poklicnimi vojaki sta tematski in časovni okvir osnovnih oblik usposabljanja še vedno enaka kot sta bila pri usposabljanju vojakov nabornikov. Zaradi obsežnejšega usposabljanja poklicnih vojakov skozi ves čas njihove razporeditve v enote Slovenske vojske pa se njihovo znanje in izurjenost ves čas povečujeta skozi daljše časovno obdobje in sčasoma vojaki tudi dosežejo bistveno višjo raven usposobljenosti, kot je to bil primer pri vojaki nabornikih.

Zaradi nove tehnike ter usposobljenosti za njeno uporabo se je tudi povečala sposobnost pripadnikov Slovenske vojske, da pri nalogah zaščite, reševanja in pomoči uspešneje izvajajo vse bolj zahtevne naloge.

Spremembe po suspenzu obveznega služenja vojaškega roka in v fazi prehoda v poklicno vojsko so bile torej tako kvantitativne kot tudi kvalitativne. Kot se je na eni strani zmanjšala kvantiteta, se je na drugi strani povečala kvaliteta. Ob upoštevanju dejstva, da se ob nesrečah v zadnjem obdobju od Slovenske vojske ni pričakovala množičnost pri izvajanju reševalnih akcij, temveč njena strokovnost in pripravljenost za izvajanje specifičnih nalog lahko zaključimo, da je svoje zmožnosti in sposobnosti v celoti vendarle zadržala ali celo povečala.

Seveda pa morajo temu slediti tudi obvezne spremembe v načrtih delovanja Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč, kakor tudi natančnejše definiranje nalog Slovenske vojske v državnih načrtih zaščite in reševanja glede na njene zmožnosti in sposobnosti za ukrepanje v različnih razmerah.

8. SEZNAM SHEM IN PREGLEDNIC

8.1. Sheme

Shema 4.1.1.: Nacionalnovarnostni sistem Republike Slovenije

Shema 5.6.1.: Načelna shema obveščanja v primeru naravnih in drugih nesreč

Shema 5.7.1.: Načelna shema vodenja pri izvajanju zaščitno reševalnih akcij

Shema 6.5.1.: Aktiviranje helikopterja Slovenske vojske po letu 2002

8.2. Preglednice

Preglednica 5.1.1.1.: Načrti delovanja Slovenske vojske v primerjavi z državnimi načrti
zaščite in reševanja

Preglednica 5.4.2.1.: Sile Slovenske vojske v času obveznega služenja vojaškega roka in po
njem

Preglednica 6.1.1.: Nesreče v gorah v obdobju 1999 - 2003

Preglednica 6.1.2.: Intervencije helikopterja pri reševanju v gorah v obdobju 1999 - 2003

Preglednica 6.8.1.: Število intervencij s helikopterjem pri reševanju v gorah

Preglednica 6.8.2.: Število opravljenih ur letenja pri reševanju v gorah

Preglednica 6.8.3.: Stroški uporabe helikopterja Slovenske vojske pri reševanju v gorah

Preglednica 6.9.4.1.: Primerjava cen ure letenja helikopterja Slovenske vojske in Policije

9. PRILOGE

Priloga 1: Obseg angažiranja helikopterja Slovenske vojske pri reševanju v gorah

Priloga 2: Stroški reševanja v gorah

10. SEZNAM KRATIC

- 14. INŽB - inženirijski bataljon Slovenske vojske
- 15. BRVL - brigada vojaškega letalstva Slovenske vojske
- 18. BRKBO - bataljon za radiološko, kemično in biološko obrambo Slovenske vojske
- 430. MOD - mornariški divizion Slovenske vojske
- CORS - Center za obveščanje Republike Slovenije
- CU - Center za usposabljanje
- CZ - Civilna zaščita
- EU - Evropska unija
- GORŠ - Gorska šola Slovenske vojske
- GRS - Gorska reševalna služba
- GŠSV - Generalštab Slovenske vojske
- MNZ - Ministrstvo za notranje zadeve
- MORS - Ministrstvo za obrambo
- MVO - mednarodne vojaške operacije
- NATO - "North Atlantic Treaty Organisation" - Organizacija severnoatlantske pogodbe
- NRF - "Nato Responce Force" - Nato sile za posredovanje
- OKC - Operativno komunikacijski center
- PZS - Planinska zveza Slovenije
- PSSV - Poveljstvo sil Slovenske vojske
- OVSU - osnovno vojaško strokovno usposabljanje
- POVC - Poveljniški center
- PZS - Planinska zveza Slovenije
- ReCO - Regijski center za obveščanje
- ReŠCZ - Regijski štab civilne zaščite
- RKBO - radiološka, kemična in biološka obramba
- RS - Republika Slovenija
- SV - Slovenska vojska
- TVSU - temeljnovojaško strokovno usposabljanje
- UL - uradni list
- URSZR - Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje
- VSU - vojaško strokovno usposabljanje
- ZDA - Združene države Amerike

11. VIRI

Publikacije

1. Anžič, Andrej (1997): Varnostni sistem Republike Slovenije. Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
2. Donaj, Aleksander (2000): Gorsko reševanje v Republiki Sloveniji in Avstriji. Diplomsko delo, FDV, Ljubljana.
3. Grizold, Anton (1992): Oblikovanje slovenske nacionalne varnosti. V: Grizold Anton (ur.): Razpotja nacionalne varnosti: obramboslovne raziskave v Sloveniji. FDV, Ljubljana.
4. Grizold, Anton (1998): Javnost o organiziranju in upravljanju nacionalne varnosti Slovenije. V: Grizold Anton (ur.): Perspektive sodobne varnosti: iz obramboslovnih raziskav II. FDV, Ljubljana.
5. Grizold, Anton (1999): Obrambni sistem Republike Slovenije. Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana.
6. Grizold, Anton (2000): Nova evropska varnostna arhitektura. V: Malešič Marjan (ur.): Nacionalna in mednarodna varnost: iz obramboslovnih raziskav III. FDV, Ljubljana.
7. Grošelj, Klemen in Svete, Uroš (2004): Potres v Posočju aprila 1998. V: Malešič Marjan (ur.): Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji: izzivi in priložnosti. FDV, Ljubljana.
8. Janc, Iztok (1999): Delovanje sil za zaščito in reševanje ob potresu v Posočju aprila 1998. Diplomsko delo, FDV, Ljubljana.
9. Malešič, Marjan (2000): Legitimnost varnostne politike. V: Malešič Marjan (ur.): Nacionalna in mednarodna varnost: iz obramboslovnih raziskav III. FDV, Ljubljana.
10. Malešič, Marjan (2002): Javnost o varstvu pred nesrečami. V: Ušeničnik Bojan (ur.): Nesreče in varstvo pred njimi. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Ljubljana.
11. Malešič, Marjan (2004): Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji: izzivi in priložnosti. FDV, Ljubljana, str. 7 in 404-410.
12. Peterlin, Stane (2002): Varstvo narave. V: Ušeničnik Bojan: Nesreče in varstvo pred njimi. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Ljubljana.
13. Prezelj, Iztok in Dolšček, Milivoj (2004): Poplave novembra 1998. V: Malešič Marjan (ur.): Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji: izzivi in priložnosti. FDV, Ljubljana.

14. Puš, Robert (2003): Vojska in civilna družba: odnos med vojsko in lokalno skupnostjo. Magistrsko delo, FDV, Ljubljana.
15. Repovš, Grega, Polič, Marko in Kranjčec, Renata (2004): Požar v Gorenju v Velenju septembra 2000. V Malešič Marjan (ur): Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji: izzivi in priložnosti. FDV, Ljubljana.
16. Skubic, Mitja (2001): Varstvo pred nesrečami (študija primera Ljubljanske regije). Diplomsko delo, FDV, Ljubljana.
17. URSZR (2000): Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 1999. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Ljubljana, str. 49-55.
18. URSZR (2001): Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2000. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Ljubljana, str. 54-58.
19. URSZR (2002): Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2001. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Ljubljana, str. 57-64.
20. URSZR (2003): Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2002. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Ljubljana, str. 62-69.
21. URSZR (2004): Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2003. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Ljubljana, str. 50-56.
22. Ušeničnik, Bojan (1994): Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami v Republiki Sloveniji: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije - Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Ljubljana.
23. Ušeničnik, Bojan (2002): Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. V: Ušeničnik, Bojan: Nesreče in varstvo pred njimi. URSZR, Ljubljana.

Pravni viri

24. Doktrina zaščite, reševanja in pomoči. Ministrstvo za obrambo, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Ljubljana, 2000.
25. Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, Ur. l. RS št. 44/2002.
26. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti, Ur. l. RS št. 56/2001.
27. Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske. Ur. l. RS, št. 97/2001.
28. Uredba o izvajanju zaščite, reševanja in pomoči z uporabo zrakoplovov. Ur. l. RS, št. 46/98.
29. Uredba o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja, Ur. l. RS št. 3/2002.

30. Zakon o obrambi, Ur. l. RS št. 82/94, 44/97, 87/97, 13/98-odločba US, 33/2000-odločba US, 87/2001 in 47/2002.
31. Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Ur. l. RS št. 64/94, 33/2000-odločba US in 87/2001.
32. Zakon o varstvu pred požarom. Ur. l. RS št. 71/1993.

Dokumenti

33. GŠSV (2002a): Direktiva za načrtovanje, organiziranje in izvedbo izobraževanja in usposabljanja v Slovenski vojski v letih 2002 in 2003. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 810-01-4/01-10 z dne 18.01.2002.
34. GŠSV (2002b): Načrt ukrepov za protibakteriološko in biološko zaščito poveljstev in enot Slovenske vojske. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 842-00-2/01-38 z dne 14.01.2002.
35. GŠSV (2002c): Načrt delovanja Slovenske vojske v primeru poplav. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 842-00-2/2001-62 z dne 17.05.2002.
36. GŠSV (2002d): Načrt delovanja Slovenske vojske v primeru potresa. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 842-00-2/2001-63 z dne 17.05.2002.
37. GŠSV (2002e): Načrt delovanja Slovenske vojske v primeru požara. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 842-00-2/2001-64 z dne 17.05.2002.
38. GŠSV (2002f): Načrt delovanja Slovenske vojske v primeru nesreče v gorah. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 842-00-2/2001-65 z dne 17.05.2002.
39. GŠSV (2002g): Načrt delovanja Slovenske vojske v primeru jedrske nesreče. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 842-00-2/2001-66 z dne 17.05.2002.
40. GŠSV (2002h): Načrt delovanja Slovenske vojske v primeru visokega snega in žleda. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 842-00-2/2001-67 z dne 17.05.2002.
41. GŠSV (2002i): Načrt delovanja Slovenske vojske v primeru letalske nesreče. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 842-00-2/2001-68 z dne 17.05.2002.
42. GŠSV (2002j): Načrt delovanja Slovenske vojske v primeru železniške nesreče. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 842-00-2/2001-69 z dne 17.05.2002.
43. GŠSV (2002k). Načrt delovanja Slovenske vojske v primeru nesreče na morju. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 842-00-2/2001-70 z dne 17.05.2002.
44. GŠSV (2003a): Direktiva za planiranje dela in razvoja Slovenske vojske v obdobju 2004 in 2005. Generalštab Slovenske vojske, št. 804-06-20/2003-1-663 z dne 15.11.2003.

45. GŠSV (2003b): Koncept sistema vojaškega izobraževanja in usposabljanja v Slovenski vojski. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 810-01-1/2003-34 z dne 08.08.2003.
46. GŠSV (2003c): Učni načrt programa osnovnega vojaškostrokovnega usposabljanja v Slovenski vojski. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 811-01-1/2003-26 z dne 08.08.2003.
47. GŠSV (2003d): Učni načrt programa temeljnega vojaškostrokovnega usposabljanja. Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana, št. 811-01-1/2003-27 z dne 30.09.2003.
48. MORS (1999a): Načrti in programi usposabljanja v GORŠ. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Ljubljana, 1999.
49. MORS (1999b): Navodilo za ocenjevanje pripravljenosti Slovenske vojske. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Ljubljana, št. 017-04-39/99 z dne 10.12.1999, str. 2-3.
50. MORS (1999c): Usmeritve za izdelavo načrtov delovanja SV pri zaščiti, reševanju in pomoči. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Ljubljana, št. 842-00-2/99 z dne 10.03.1999.
51. MORS (2001): Obrambna strategija Republike Slovenije. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Ljubljana, št. 820-00/2001-1 z dne 20.12.2001.
52. Perko, Matija (2003): Poročilo o reševalnih akcijah skupine reševalcev letalcev 2003. Brnik, 24.10.2003.
53. Poročilo o izvedenih klasičnih reševalnih akcijah za 2001-2003. Center vojaških šol - Gorska šola Slovenske vojske. Bohinjska Bela, 13.04.2004.

Članki v strokovnih revijah

54. Alijeski Ulčar, Jaka (2003): Eurocopter AS-532AL cougar. Revija Slovenska vojska, letnik XI/20, str. 15.
55. Andrejek, Olga (2003): Usposabljanje za pripravo načrtov zaščite in reševanja. Revija Slovenska vojska, letnik 11/9, str. 28-29.
56. Bogataj, Miran (2000): Aktivirali ves sistem CZ. Revija Slovenska vojska, letnik VIII/19, str. 4.
57. Bogataj, Miran (2003): Sejem Zaščita v Celju z novimi odlikami. Revija Slovenska vojska, letnik XI/17, str. 9-10.
58. Demšar, Franci (1999): Varstvo pred nesrečami danes in jutri. Revija UJMA, št. 13, str. 6.

59. Grmek, Meta (2004): Mednarodna konferenca v Poljčah o nevojaških grožnjah. Revija Slovenska vojska, letnik XII/6, str. 5-7.
60. Kotnik Dvojmoč, Igor (2000/2001): Varnostna tveganja in grožnje v sodobnem svetu. Revija Ujma, št. 14-15, str. 215-223.
61. Kuntarič, Bojan (2000): Življenje se počasi vrača. Revija Slovenska vojska, letnik VIII/20, str. 7-8.
62. Kuntarič, Bojan (2003): Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Revija Slovenska vojska, letnik XI/17, str. 6-8.
63. Malešič, Marjan (1998): Varstvo pred nesrečami na pragu novega tisočletja. Revija UJMA, št 12, str. 5-6.
64. Malešič, Marjan (1999): Slovenska javnost o varstvu pred nesrečami. Revija Ujma, št. 13, str. 343-349.
65. Milavec, Dragica (2004): Zdravstveno varstvo v gorah. Revija Slovenska vojska, letnik XII/4, str. 22-23.
66. Novinšek, Lovro (2001): Avstrijske izkušnje ob naravnih in drugih nesrečah. Revija Slovenska vojska, letnik IX/3, str. 14-15.
67. Pišlar, Marko (2004): V SV do leta 2008 razvili sodoben bataljon za RKBO. Revija Slovenska vojska, letnik XII/5, str. 8-10.
68. Šegula, Pavle (1997): GRS in reševanje s helikopterjem. Revija UJMA, št. 11, str. 213-215.
69. Šket, Valerija (2004): Slovenci se počutimo vedno bolj varni. Revija Slovenska vojska, letnik XII/1, str. 6.
70. Tomazin, Iztok (1997): Helikoptersko reševanje v slovenskih gorah. Revija UJMA, št. 11, str. 218-221.
71. Triler, Boštjan (2003): Prve izkušnje helikopterske nujne medicinske pomoči. Revija Slovenska vojska, letnik XI/17, str. 14.
72. Ušeničnik, Bojan (1995): Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami do leta 2000. Revija UJMA, št. 9, str. 172-176.
73. Ušeničnik, Bojan (1999), Ukrepanje ob potresu. Revija UJMA, št. 13, str. 78.
74. Ušeničnik, Bojan (2000/2001): Posledice in ukrepanje ob nesreči. Revija UJMA, št. 14-15, str. 75-78.

Internetni viri

75. Delo podkomisije GRS za letalsko reševanje v mandatnem obdobju 2002-2004.
Gore in ljudje, http://www.gore-ljudje.net/objave_view.php?pid=670, 31.03.2004.
76. Informacija o posledicah zemeljskih plazov nad Logom pod Mangartom novembra 2000.
URSZR, http://www.mors.si/urszr/slo_win/aktualno/log_mangrt.htm, 02.11.2003.
77. Informacija o reševalni akciji na Nanosu 28. novembra 1999.
URSZR, http://www.mors.si/urszr/slo_win/aktualno/nanos.htm, 02.11.2003.
78. Predstavitev Gorske šole Slovenske vojske.
MORS, http://www.mors.si/mors/slovenska_vojska/enote/cvs/cvs_gorska.htm, 5.05.2004.
79. Ugotovitve komisije za proučitev poteka reševalne akcije na Nanosu 28. novembra 1999.
URSZR, http://www.mors.si/urszr/slo_win/aktualno/nanoshp.htm, 02.11.2003.

Razgovori

80. Arnejčič Ivan, major, Poveljstvo sil Slovenske vojske.
81. Glišič Drago, stotnik, Poveljstvo sil Slovenske vojske.
82. Habjanič Srečko, major, 15. brigada vojaškega letalstva.
83. Ručigaj Marjan, stotnik, Gorska šola Slovenske vojske.
84. Sitar Đuro, major, Poveljstvo sil Slovenske vojske.
85. Ušaj Vilijem, major, Poveljstvo sil Slovenske vojske.

OBSEG ANGAŽIRANJA HELIKOPTERJA SLOVENSKE VOJSKE
PRI REŠEVANJU V GORAH
(v obdobju od 1999 do 2003)

Leto	Skupaj helikoptersko reševanje		Angažiranje helikopterja Slovenske vojske				
	Število vseh intervencij s helikopterjem	Skupno število ur letenja pri reševanju	Število intervencij	Odstotek od skupnega števila intervencij	Število ur letenja	Odstotek od skupnega števila ur letenja	Povprečna dolžina letenja na eno intervencijo
1999	67	114	23	34,3	38	33,3	1:39h
2000	114	172	20	17,3	33	19,3	1:40h
2001	121	194	27	22,3	52	26,8	1:56h
2002	115	166	39	33,9	63	38,0	1:37h
2003	85	115	15	17,8	22	19,1	1:28h
Skupaj	502	761	124	24,7	208	27,3	1:40h

Prirejeno po: URSZR, 2000: 54, 2001: 57, 2002: 63, 2003: 68, 2004:56.

STROŠKI REŠEVANJA V GORAH

v obdobju od 1999 do 2003

(v 000 SIT)

Leto	Skupni stroški reševanja	Stroški GRS	Stroški uporabe helikopterja Policije	Stroški uporabe helikopterja Slovenske vojske		
				Stroški	Odstotek od skupnih stroškov	Povprečni stroški na eno reševanje
1999	34.445	2.805	21.140	10.500	30,5	442
2000	52.551	3.919	38.237	10.395	19,8	526
2001	74.236	4.653	50.863	18.720	25,2	696
2002	72.629	4.790	44.933	22.906	31,5	562
2003	46.232	4.468	33.862	7.907	17,1	535
Skupaj	280.093	20.635	189.035	70.423	25,1	561

Prirejeno po: URSZR, 2000: 49, 2001: 54 in 57, 2002:58 in 63, 2003: 63 in 68, 2004: 51.